

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИИ

Бр. 16.

У Новом Саду, 30. октобра 1911.

Год. IV.

САДРЖАЈ: Наш народ и његова просвета — Школа рада. — О могућности систематског васпитања. — Постанак Шк. Уредбе од 1872. год. — Педагошки преглед: Први међународни конгрес у Брислу за проучавање детета. — Школа и настава: Телесна казна у школи по разним државама. — Учитељство: Конференција новосадеких учитеља у корист побољшања дотације. — Учитељска изасланства код саборских посланика. — У корист побољшања учит. дотације. — Револуција „Хрв. учит. друштва румског котара“. — Практичне обраде: Одузимање у III. разреду. — Срески зборови: Седница савског среског учит. збора. — Преглед књига: Мађарски буквар од Ј. Искрулева. — Белешке. — Нове књиге.

Наш народ и његова просвета.

И — најбујнији је живот код нас за време избора. Онда те *способности* славе оргије, јер су у *своје елементу*. А после избора траје још свађа, а после затишје, које траје три — четири године, до нових избора, тада видите на површини нашег народног живота само оне, малобројне, сталне раднике на препороду народа, а остали се повукоше, јер им такав рад не прија! Данас посматрамо, са каквом радошћу полазе наши сталези на изборе, а како се огромна већина у селима и варошицама извлачи из рада на просвећивању народа, са оном стереотипном: „Код нас се не може.“

Да споменем, шта сам сам доживео. Ми смо у нашем учитељском удружењу завели, да у пролетним скупштинама држимо јавна предавања за народ, а у јесењим претресамо наша стручна питања. Одредили смо прво село Б. Тамошњи свештеник беше мој добар друг и пријатељ. Одем на два дана пре скупштине к њему, да га замолим, да обавести народ о нашем доласку. Већина села је припадала странци, које је начела исповедао и мој пријатељ, свештеник. Када му разложих, зашто сам дошао, најпре побледи и поче се згледати око себе. Ја сам га у чуду посматрао. Затим ми рече: „То ће тешко ићи! Не вољу они *гњавати*!“ На моје разлагање

најзад рече: „Добро, али о странкама ни речи! Ја знам тебе, волеш мало да заћеш... Најпосле бићу тамо, па ако...“ Када му обедах, да не ће бити ни речи о томе, развеселио се. Дође и тај дан. Народа пуна порта. Говорио сам о домаћем васпитању и после прочитао неке дечје Чика Јовине песме. Свештеник је као орлуш пазео на сваку реч. Смејао сам се, јер ми изгледаше као изасланик полицијске власти. Други колега је говорио о шиљању деце у шегрте, те је наравно споменуо и извесне личности и установе које руководе тај рад. Сада је свештеник удвостручио своју пажњу и на више места давао израза своје негодовању. Зашто? Само вам се каже. Народ је био врло задовољан и лепо се захваљивао предавачима. И шта се после догодило и што је за сваку похвалу и утеху. На јесењој скупштини расправљали смо о формалним степенима у настави. Наједном неко закуца на вратима. Улазе две ратарке. „Ми смо, рече једна, из Б. Нисмо биле код куће пролетос, када сте тамо били и *нас учили*. Наши не могу да се нахвале, како сте говорили и нас упућивали о деци. Чуле смо од нашег господина учитеља, да је данас у II. скупштина, те смо дошле оно да чујемо.“

Како би народ, да је код нас друкчије. Једна странка заказала збор. Дан-два

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

пре збора, добише прваци друге странке од своје управе абер, да *пошто по што* спрече збор и не дозволе говорити изасланицима противне странке. На дан збора дођоше од прве странке њене вође и најбољи говорници. Педесет-шездесет људи друге странке, опколише их, те им не дају доћи до речи, само чујеш вику: „Доле, **издајце** народне!“ Један писарчић једног адвоката стане пред једног чувеног нашег политичара и врсног говорника, те ће му: „А шта **ти** ту тражиш? Доле!“ И не моглоше доћи до речи. Огромна већина наших ратара мирно је посматрала, како капут од противне странке не да доћи до речи придоблима а само је њих двадесетак са капутлијама учествовало у демонстрацији. Како ли је то лепше у Енглеској, Америци и у другим странама. Ко не ће да слуша, оде али бар не ће сметати на овакав начин. Тешило ме је бар то, што нису летиле каменице и мућкови....

Најпосле свако живи својим животом и нека исповеда начела каква хоће и врши своје грађанско право. Подлеже свачија душа мњењу, навикама околице, друштва које га окружује, те новинама и књигама које чита. И последњи сам ја, који ћу као народни учитељ замерити коме или настојати, да га ограничавам у исповедању свога осведочења када је оно продукт споменутих уплива и свога размишљања. Али, морамо тежити за тим, да свакоштује уверење другога, као што си рад да и твоје штеде и не смемо називати противника *издајцом*, оваким и онаким ако се нисмо о његовим неделима уверили, осведочили. Трпељивости хоћемо.

Па, видите, са овог гледишта, *странчарства*, посматра се и рад цркве, школе, трговина, занат и т. д. У селу, у коме већина припада једној странци, **мора** истој странци припадати и свештеник, учитељ, трговац, занатлија, па макар нас деловање те странке водило у пропаст, ако хоће мира и напретка. У једноме селу није учитељ припадао једној странци, која је у огромној већини. Није хтео ићи на избор да се замери истој, а ни своје уверењу. Дођоше са неколико кола пред школу, те

ће један старкеља: „Хајде, ранко, с нама на кола. Није то тако живити **од нас** у једном селу, па не гласати с већином. Морао је ићи, тамо је гласао против свога уверења, јер треба и даље живити у томе селу....

Данас се свештеник, учитељ, чиновник општински, књиговође и т. д. све до сержанина, бирају у већини места као странчари, па ма били последњи у своје сталежу. Тако се догађа, да у наша већа места, у којима има више интелигенције и где треба боље репрезентације, дође човек, који није приликама дорастао, јер није имао прилике, да се таквима навикне, те ето одма сукоба. Те када не може са образованијима, он оде међу мање образоване, али не да их просвећује, него да их раздражује против првих, те настаје голем јаз између њих. Колико је ратара наших пропало услед тога, јер у нужди није добило помоћи од завођача, а први га напустише....

Једном речју, такви нису у стању водити народ за собом у напредном правцу, него да дођу до неког тобоже угледа пођу они за народом, па тако и напредујемо. Народ гледа тако капут, како му се улагује са: Лало, Брато, Секо и т. д. а ни писнути не сме о његовим манама, јер он као *господар* попе, учитеља, трговца, занатлије не воле то ни да чује од онога, кога сматра *нижсим* од себе. Ако дотични кадгод не уехте тамо, куда хоће већина народа, јер је можда увидео, да то иде на његову моралну па и материјалну штету, било у срп. цркв. скупштини, комасацији, избору и т. д. бацају турске пред свештеника црквене кључеве, не иду у цркву. Учитељу не вотирају доплатак, за школу не хаје, код трговца не пазаре, код занатлије не раде, и то све с тога јер су га несавесни размазили и наговарали, да мрзи капут, али су тиме многе наше честите ратаре отерали у раље зеленаша и у — **пропаст**.

И такви наши ратари, који буд од кога наговорени, да не слушају свој капут у селу, или ако овај није способан да ратарима предњачи у свему што је на-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

предно или је апатичан у раду за добро народа, очекују помоћ и поуку **са стране**, па ма ко дошао и наишао, боље им је дошао од њиховог капута, тако је нпр. један иноверац, који је ради разних прљавштина седео у затвору, неки сајција Арнос, залудио био пола Срема. И да поново не проневери од народа скупљене сексере, тај би и данас играо видну улогу у нашем народу и вредио више на зборовима, него стотине свештеника и учитеља и стварао *пропалице* у нашем народу, **радни народ**, јер му је сладио и обећавао рај, њему, радном народу, те су многи испродавали своје јутро — два земље, па полетише, само да постану **прави радни народ**, јер ће само ти бити примљени у царство божје т. ј. бити на делу,

када се буду делиле спахијске земље. . . . Дакле мораш остати без игде ичега, јер онај који има земље, неће добити ништа. Тако су у једном селу у Срему ти осиротели бескућници сашили барјак и дали извести на њему: „Пропалице села М.“ и тиме се поносили. Па и многи капут погне главу под оваковим приликама, неки ради пукe славице, неки ради лакшег живота, те с таквима настављају рад у осталом делу народа, али не да га уче чему корисном, него да са овима буду лудачка капа на глави народа, под којом неће пропевати ни они, ни школа ни црква, ни никаква напредна установа. Зато видимо у „*радном народу*“ и наших ратара са сто и више ланаца земље, јер **иначе** не могу добити јефтенијих — надничара. . . .

Нека је свака хвала и част људима који су озбиљно прегли, да с нама заједно помажу радном народу, коме старији ништа не оставише, или стицајем разних неповољних околности осиромашеше, али смо увек против *завођача*, па ма којој групи припадали.

Они, напреднији, из нашег народа, који су стицајем **таквих** околности, а са странчарско — политичког гледишта дошли до виднијег положаја, седе на њему готово немо, непомично, скоро и нетрепћући очима, чувајући се добро, да некривудају ни лево ни десно, ни напред ни натраг, да се не замере оваковим

„**вођама**“ народа, те постадоше као неке статуе, мумије, осећајући, да дирнеш ли тамо, у „**осино гњездо**“ онда ће те напасти, да ћеш се ратосиљати свега и бићеш најмање — испљуван, а то им не годи.

Као што видимо, ни горе ни доле не стојимо добро, али они, који стоје у средини и разуму страсти, зле навике, те усијаним гвожђем странчарске страсти раширују мржњу, злобу и пакост међу нашим сталезима и стоје као црвена лудачка капа на глави нашега народа, која га тишти и не да му напред ни у селу, ни у граду. . . . не воде рачуна о том стању.

VI.

Лепо је и угодно посматрати глатку и мирну површину мора, озарену сунчаним зракама. Безбрижно плове по њој лађе, носећи трговину света у разне удаљене крајеве. Па и мала рибарска барка безбрижно плови по њој, а задовољан рибар певуцка своју песмицу. Али је страшно гледати море узбуркано и уморено, а над њиме натуптене стихије природе воде своје страшно коло. Колико жртава тада спусти у своју бездану утробу. . . . Тако је и у животу народâ. Када се разбуктају страсти, поведу врзино коло, у коме не позна брат брата, друг друга, заслепи појединац и групе те управо не разабиру шта хоће, за чим теже. Направи се један русвај. Када се све утиша, онда тек спазимо страшну пустош и невољу, која наста после тога чуда и покора. Повесница скоро свију народа пружа нам много и много жалосних слика у томе погледу. А шта нам говори наша?! Од почетка, па до погибије Косовске сама крв, која се лила у међусобној борби, када не беше непријатеља споља. Када нас подјарми најезда турска, стишасмо се и уз јеку гусала набројасмо своје јаде, очекујући лепше дане.

Па најзад сијнуше и они. И опет настане међусобна борба; многа страница новије наше повеснице попрскана је крвљу. Па и данас траје тако свуда, гдегод нас има. Узмите наше дневне листове из

ма кога краја, па се морате згрозити, ако имате поле љубави за свој народ, за свој напредак. Ни овде код нас, ни у Србији, Босни, Херцеговини, Далмацији, просто се не зна ни ко пије, ни ко плаћа. Садашњост наша је заиста врло тужна. Сви смо, против свију. Овако су ваљда живели само Јевреји, у својој старој постојбини, Палестини. Ни, Аврам, ни брат му Лот, нису могли дуго у заједници. Растворили су се. Па исто су наставили и њихови потомци, док им Римљани не разорише Јерусалим и они се распршташе по свету, када су се добро исплакали на рекама Вавилонским. Али су се бар научили памети. Данас у сложном раду, подјармише свет. Али се ми ничему нисмо научили. Па ни опустошени крајеви наши из најновијег доба, па ни материјална пропаст половине нашег народа у овим крајевима, ни чему нас не учи, остали смо слепи од међусобне борбе. Идемо на сушет врло тужним данима, ако овако устраје. Плаћаћемо убрзо, као оно Јевреји, али нас нико не ће чути ни марити за наш плач, јер смо своју несрећу сами скривили. И појавиће се вукови у овчијој кожи и растепети стадо, нашу масу, јер им се неће моћи одупрети са културним оружјем... јер га не познаје као што би требало. Све се може поднети, са омање штете, вели једна пословица. Културним народима не наносе много штете зајевнице, међусобна мржња приликом борбе за начела, установе и т. д. јер се они, као образовани, брзо сложе за своје опште добро. Код нас је то друкчије. Чим се поделимо, ретко и називамо бога један другом, а камо ли да се нађемо на каквом заједничком послу, за опште добро свога народа. Морамо, дакле, свима сретствима тежити за тим, да будемо спошљиви један према другом, те да у заједници унапређујемо наше опште интересе.

Па сме ли се овако и даље остати? Не сме, јер смо пропали, сигурно пропали. Из свега написаног, сваки ће већ увидети и начин, како да се ово зло лечи, па да спремамо наш народ за културну борбу у доба, када други осва-

јају ваздух, а како не би земљу. Ја држим, да се све може поправити и да ће зло само од себе отпасти, ако препородимо **дуб** из кога сада овакве пчеле излећу, односно, створимо нову генерацију, излечену од међусобне свађе, кавге и ината, озарену светлошћу модерних идеја, које светом владају. А може се народ препородити уз суделовање родољубиве интелигенције **само са основном добро уређеном народном школом**. То би био дакле задатак нас, **народних учитеља**, који је данас врло тежак готово изгледа немогућ у приликама, у којима живимо, јер треба надземаљске снаге, спреме, самопрегора од стране *нас народних учитеља*, а велике пожртвовности од пријатеља школе и народа, јер ваља лечити врло дубоке ране и код одраслих, да нам не сметају у нашем тешком раду. Уз то стицати и давати народу резултате разних знаности, које се с дана на дан развијају и стварају нове прилике у којима се морамо **умети налазити**. Као што рекох, *ја тврдо верујем, да ће народна школа успети под извесним условима, ако не за две-три године, а оно за три-четири деценија, да преоруди добар део нашега народа* и тај ће себи скројити лепшу капу, интелигенцију, која ће га повести лепшој будућности. Ускоро ћу, дакле, проговорити о главном задатку ове расправе: *О народној школи, одношају њеном према народу, сшалежима, власшима, спреми учитеља, награди њихова рада, те о нашој учитељској заједници у раду на преоруду народа*.

Ириг.

Стеван Радић.

Школа рада.

по немачком **Ђорђе Петровић** срп. нар. учит.

Геометрија може врло много да се обрађује у школи рада. Али она овде није апстрактан предмет, него су облици и одношаји облика дати на стварима, или их дете ствара. Ту дође до дејства и смисао, која је је у облицима дата. *Наша* геометрија није дедуктивна, она је наука искуства. И она је већином

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

примењена наука, те долази у везу са геометријским и конструктивним цртањем, које заузима шири обим него данас. Ја држим, да после таке предспреме каква је у школи рада, у горњим разредима настава концентрације у геометрији могла би бити од врло велике користи. О посебној настави у геометрији у горњим разредима, моћи ће се коначна реч тек онда изрећи, када будемо имали искуства у школи рада. Исто тако за природопис, технологију, физику и хемију мораће се у горњим разредима разрадити одељена настава, која ће оно богато градиво, које је дотле обрађено, једном са гледишта стручног уредити и разматрати.

Ову наставу са гледишта струке, *не замислијам ипак, да неколико струка иду једна поред друге.* Централизација је још увек и овде на месту, само једна струка ступа свагда као средиште. На ово се прикључује рад, приказивање и све остало. — Да ли да у горњим разредима наступи засебна настава у земљопису, ја се не усуђујем да одлучим. Ја сумњам, да чак и 14 годишњи дечко има способности, да земљописне везе свати и држим, да он у том добу још не осећа потребу за познање унутарње везе земљописних чињеница. — Па чак када би се и одлучили за посебну наставу, ипак се неће моћи прећи цео земљописни простор, него би се већи део морао припустити продужној школи, т. ј. каснијим приликама за образовање. Настава у повесници у правом смислу, има се сасвим избацити из основне школе, за једно касније доба.

Наша свеукупна настава нам заиста пружа много шта за обе ове гране. Деца добијају стварно знање о домовини, у вези са очигледношћу, добију многе земљописне основне појмове, уче употребити и разумети карту. То све је већ много, а данас је то често неозбиљно и ветрењасто. Производи страних држава пружају нам често по гдекоји поглед у даљње пределе. Код нашег рада бићемо често упућени на развијање дотичних ствари и одношаја. При томе отпада за дете по гдекоје културно — историјско градиво.

Док се мање дете креће сасвим у садашњости и околном свету, касније, одраслије зажели, да чује нешто о прошлости и о удаљеним пределима. Нарочито за овим последњим је његова потреба велика. Ми га данашњом нашом земљописном наставом не можемо задовољити, него му морамо дати описе и то по могућству детаљирани описе, о страним варошима, морима, прастарим шумама и рушевинама. И из светеке историје му можемо по нешто пружити, но то не сме бити за дете удешено, и не треба да буду опширне расправе. Но, све је то поједино градиво, и није повесница ни земљопис. Овде би био топло загрејан за књигу и то не само за земљопис и историју, него би се морало и из другог што пружити.

Природно је, да се овде не може мислити на нит, на књигу, где дете треба све да учи, што је у њој. Корисније је, када дете само чита један путопис, него, када му га учитељ прича. Овде су главни детаљи. Дете има добро памћење за живо описивање. Када касније наступи земљопис, онда је ту једна добра основа. Како јадно изгледа знање земљописа код одраслих баш зато, што се код детета није сватило интересовање.

За наставу библијске повести и науке вере прерано је опште у основној школи. Ја сам против *засебне* наставе науке вере у основној школи.

Говор усавршава дете у школи рада при опхођењу са стварима. Док дете при садањој настави дневно неколико минута има прилике да дође до речи, дотле оно у школи рада сме и може да измењује и да расправља о плановима. Ова измена мисли и говора тим је од већег значаја, што су у школи деца разних сталеза, дечаци и девојчице заједно и тако се међусобно унапређују. Читање наступа тек онда, када за дете постоји одговарајуће градиво и потреба за читање. У садањој школи се чита са децом од 6, 7, 8 год. што по пропису мора да се чита. И писање треба да наступи касније, када дочекамо потребу зато. Белешке, цртежи, разматрања, пројекти дају касније *природан повод за писање.*

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Садањи круг слободне наставе је врло ограничен. Детињи живот нам не даје увек сасвим до горе довољно подесног градива. За горње разреде има још и других разлога, да се не узима градиво из живота. — Детиње посматрање ван школе је данас већином непотпуно, а оно, што се у школи посматра, унесено је у облику говора.

Поред свеукупне наставе, спада овамо још телесно вежбање и уметничке игре. Где постоји природан одношај, тамо се споји. Али ми не полазимо са гледишта једне идеје, дакле овде са идеје концентрације, него је следимо, где је она дата. У телесно вежбање спада: гимнастика, разне игре, купање, тоциљање и излети. И ако се све то не може узети у оквир школског времена, оно ипак школа има да уреди установе за то. Путовање стоји у непосредној вези са укупном наставом. Ту треба пазити на болешљиву и хрђаво рањену децу. Потребно је делење млека и леба сиротињи, уређење разреда у слободи и т. д. Здравље је основни услов за развијање. Ми газдујемо раскошно, ако се не бринемо прво за здравље и довољну рану.

Струке за вежбу су пре свега читање, рачунање и писање. За цртање није одлучено. Штива и песме треба учитељ сам да одабира по својој увиђавности.

Сада ћемо да реазумирамо свеукупну основу школе у неколико реченица. Прве школске године се онако уређују, као што је то назначено у одељку „о реформи основне наставе.“ Само овде код нас, где је говор о шк. постављању циља, морамо приметити, да се не сме код тога стати, да је за крај треће школске године садањи циљ меродаван. Даље у горњим разредима је школски рад у главном свеукупна настава. Градиво је одређено према свагдањем ступњу детињем, спочетка једноставније и што ближе (не у смислу простора), а на горњег ступњу постаје све замршеније. Главнијем делу стоје у средишту радови. Свеукупна настава посредује сазнање из свију грана природописа, опште културе и из домовинског земљописа. Нарочито на горњем ступњу често се распостире по је-

дан поглед на развитак ствари и културних одношаја, па и историјско разумевање. Рачун, геометрију, цртање и учење језика ступа у природну везу са свеукупном наставом.

На горњем ступњу наступају и градива према стручним гледиштима неизменично са радом и тежим пољима из домовинског земљописа и културе: из геометрије, природописа, хемије, физике и земљописа. Поред наставе концентрације придолазе струке за вежбе и уметности, као и гимнастика доста самостално.

(Наставиће се).

О могућности систематског васпитања.

— Dr. Imre Sándor. —

IV.

О услову систематског васпитања.

(Свршетак.)

И код стварања васпитног мишљења најглавније средство је школа*). Изгледа да се противуслови, кад уверени о неизвесном стању утицаја школинога, опет се уздамо у утицај ове. Противусловља међутим нестаје, кад поставимо тај одређени захтев, *васпитно мишљење* треба у првом реду да у школи окупира без разлике свакога. Снага школе би се у великој мери повећавали кад би сви који су позвани да у њој заједнички раде, признавали васпитну мисао својом водиљом, пошто би тако у стању били да одређеније показују прав пут свесног рада за будућност и школа би тако пре постала водиљом међу многоговорним утицајима.

Међутим учитељство само тада обузима та педагошка мисао, кад иста испуњују и душу оних, који обављају учитељско васпитање на сваком степену према своме позиву. То ни изблизо не

*) Расправљајући о медикаментима данашњих друштвених невоља, такођер амо, великим вјадацима васпитања долази Dr. jur. D. Bischoff, *Die soziale Frage im Lichte des Humanitätsgedankens*, Monatshefte der Comenius-Gesellschaft, 17. год. (1908.) св. I. 35—37.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

значи оно, да на пр. свеучилишни професори учествујући у образовању средњошколских учитеља сиђу на онај ниво, који (с гледишта њихове позиције) без узрока не зову средњошколским нивоом. Баш на против. Ту ствар тако схваћам, да и средњошколски учитељ треба да је на свеучилишном нивоу, ако свога ученика хоће да са средњошколског стајалишта подигне уз себе**). Али васпитну мисао, која за то оспособљава, већ оданде, са свеучилиштем скопчаном професорском препаративом, треба да собом понесе. Истина је, да веома проширујем круг васпитне мисли, али је само тако видим умесном, јер чим научењак ступи за катедру, и почне да говори, научно интересовање и научан му рад одмах ступа у службу васпитне мисли, пошто међу слушаоцима тражи поборнике који ће разумети и наставити његов рад, који ће његовим стопама водити напретку. Зато је немогућност, да међу учитељима будућих учитеља не буде васпитна мисао општа, и с тога је то услов, погодба да та мисао и у школи буде општа, тамо већ да сама влада.

Али унутри у устројству јавне наставе васпитна мисао само онда може да заузме своје средсредње место, ако има удела и у управи тог устројства, и то на сваком степену његовом. Истина је, да о највишем ступњу можемо мало говорити, пошто у нашој домовини послови око васпитања уопште немају, а само јавна настава има свог министра, па и његова снага се везује обављањем црквених послова. Тим је само важније, да и на овом, у ствари управе васпитања највишем форуму васпитна мисао буде директивом, пошто је само она у стању да подиже изнад интереса и тесногрудног интересовања. Кад та мисао што обухвата универзално све оданде од горе дели наредбе, напуниће се њоме сва администрација, даће помоћи учитељима, и моћ школина ће тиме толико нарасти, да ће се систематско васпитавање са све већим успехом моћи вршити.

Ако су наиме сви они, који управ-

љају јавним васпитањем задахнути васпитном мишљу, тада већ и знатан део друштва шири (чак и несвесно) поштовање према школи. Тако њих све више постају радницима систематског васпитања тиме, што утицај школе не спречавају. Истина полагаано, али непрестано се тако шири утицај школеког васпитања најпре ојача у извесним друштвеним слојевима, па уз помоћ тих и по осталима. Ученици који осећају доброту школе бивају јој помоћници, и са децом њиховом ће рад већ лакши да буде. Тим лакши, што би се и данашњи утркивачи систематског васпитања преобразили. Наиме, ако то не би сами од себе чинили приморани од утицаја друштвенога, стали би у службу свесног васпитања, али да и не мисле да васпитавају: новинарство, позориште и друго, а да би их у њиховој слободи спречавао гвоздени клубук. Само кад би се слобода друкчије тумачила.

Снага и дубина васпитног мишљења наравно да неће бити једнака по свима слојевима друштвеним. Разликоваће се према томе, колико су поједини слојеви према систематском васпитавању близу или од тога далеко. У пуној мери, т. ј. у систематском облику, јасно је, да ће је бити само код радника на јавном васпитању, код тих треба директно да се развије у педагошки назор појимање, схватање. Исто онако, као што су само лекари стручњаци за здравствена питања, а ипак се морамо сви бринути о њима. Тако и васпитно мишљење донекле свугде може да се развије, и будућности двојачко да служи. С једне стране тиме, што стално буди интерес према васпитању, негује сазнање о општој важности васпитања, па тиме могућим чини, олакшава и помаже систематско васпитање. С друге стране пак тиме служи, будућности што спречава једнострано, себично искоришћавање васпитања, пошто ствара општу и строгу контролу.

Мисао о васпитању у својој чистоти наиме искључује сваку пристрасност, а насупрот ствара до границе могућности потпуну објективност. Кога педагошка мисао води, тај види свој задатак у чи-

**) По речима *Schneller*-овим: са гледишта историјског ја на гледиште чистог ја (*Paed. Dolg. I. Bevezetés*).

стом одржавању пута о развиту; тај ни сам не може да спута дух који се развија у неком правцу, нити може од другога такву намеру да отрпи. Кад би се васпитно мишљење раширило, васпитање би потпуно јавним послом постало, о коме свако води бригу, и у коме тако свако и учествује. Пажња према њему била би дакле стална, и баш зато, кад васпитно мишљење постане општим, биће немогуће јавно васпитање учинити једностраним, било то у интересу политичких, било других каквих циљева, пошто васпитном мишљу задахнуто јавно мњење свесно ће се дићи против дресуре, која се не слаже са појмом васпитања.

И тај отпор неће значити оно исто, што значе данашње препоне. Данас велика маса — и то не само она, која се уопште сматра за непросвећену — препоном је систематског васпитавања, јер нема осећаја за исто: у добу кад пак васпитањем мишљење буде владало, захтеваће таково васпитање, које ће свакога васпитавати у сталности, у свесности, дакле у познавању себе самога.

Кад тако разумевамо суштину васпитног мишљења, и видимо његову потпуно хомогену важност у индивидуалном и социјалном погледу: јасно је и то, да ширењем васпитног мишљења не очекујемо победу било једног или другог педагошког назора. Жељено јединство, хомогеност не ствара опште усвајање извесног педагошког правца, пошто то јединство не желим баш да је онаково, каквим би на основу теоријске педагогике могло да постане. То би заиста била жеља која се не би никад остварила. Та и у самој теоријској педагогици борба тече још и сада између присталица индивидуалног и социјалног назора, иако је полемику одлучило начело личности, које индивидуалне и социјалне чињенице у себи спаја. Данашње јавно васпитање смо у пређашњем одељку расматрали са становишта личности, и ослањајући се на то нивелирајуће начело, сада према теоријско педагошким борбама у овом питању можемо равнодушни бити. И иначе ствар тако

стоји, да на судбину систематског васпитања — на жалост — веома слабо утичу противности, или њихов престајак, које се налазе у теоријским питањима, као што одатле не потичу ни расправљане препоне. Сметње, које стоје на путу ефектуирању педагогике не налазе се у самој теорији васпитања, пошто исте, дајући се опасити у своје облику још унутри у школи, потичу из спољашњег, друштвеног извора.

Из свега тога несумњиво је, да ће систематско васпитање само онда моћи тећи по законима педагогике, када се рашири васпитно мишљење. Тад ће се школа ставити под старешинство које јој припада; под владавину педагогике, где до данас никада још није била. Бар из повеснице маџарске педагогике доведе тако видим, да теорија педагогије у нашем јавном васпитању, није била никада водиљом. Баш зато није оправдано, било да педагогику, било да саму школу ма зашто одговорном чинимо, и с тога морамо створити основу у том погледу, да најзад једном по својим законима ради тај важни орган заједничког живота, који школом зовемо.

С тога треба да водимо веома јасно установљену а брижљиво извођену политику јавног васпитавања и јавног просвећивања, за сад с тим непосредним циљем, да се васпитно мишљење рашири по свима слојевима народним, да би постали свесни, да будућност само тим путем може бити друкчија од садашњости. Из тог мишљења следи, да васпитање заиста буде свесна и поуздана предпрема за будућност, која ће у првом реду опазити промену потреба, и сваки који се ослања на његову помоћ увек ће нови нараштај бољим, способнијим, проицавијим, учинити, и излишним чинити свако насилно преиначивање. Такав рад на васпитању улиће у свакога тежњу за напредовањем, и тако у природном континуитету потпомоћи остварење васпитне сврхе.

Те мисли све одређеније доводе нас том резултату, да за будући интерес судбине јавног школског васпитања нису потребне делимичне (у наставном плану!)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

новотарије, или модификације у устројству, него је потребно, да се мишљење целог друштва оплеменује, подиже до васпитног мишљења. То је услов, погодба, систематског васпитања.

Превео **Ж. Благојевић.**

Постанак „Школске Уредбе“ од 1872. год.

— Прилог раду српске омладне на просветном пољу. —

Реч пред стварање новог школског закона.

IV.

Известилац **Ст. В. Поповић**: Држим, да се то у принципу прими, јер већ има и код нас места, да се то практикује, а приступам предлогу дра Суботића, да се упути на редакцију па да се она у форми жеље измене, тада би се могло и на тачку девету гласати, да се и она исто тако као и 8 прима.

На гласању прима се 8. и 9. алинеја у принципу и упућује се на редакцију ради штитлизовања

Известилац **Ст. В. Поповић** чита алинеју 10. § 70.: „10. Прилог од 1 фр. за мањи, а 2 за већи погреб самртника, кога прате сва школска деца.“

Васа Ђурђевић поднаша неправак, да се ова такса повиси. „Прилог од 20 фор. у селима, а од 40 у варошима за погреб самртника, кад га сва деца школска прате.“

Ја би као педагог био строго зато, да деца никуд неиду пратити, јер то има рђаво утиску на дечије здравље, зато предлажем, да се такса повиси. Ако узмемо мању таксу, то значи па деци киријати за школу. А кад је то већ код нас уобичајено, а оно нек буде већа такса.

Сандић поднаша неправак: „Прилог од 50 ф. са 2 ф. учитељу, кад сва школска деца прате самртника.“

Школска деца могу пратити самртника само по лепом времену.“

Ја се у начелу са г. Ђурђевићем слажем, само би рад да буде већа такса и то од 50 ф. кад сва деца прате; то је право, јер код нас у гимназији је такса 200 ф. и додајом још, да само по лепом времену прате, јер рђаво време има и штетна утиску на дечије здравље.

Божидар Вујић предлаже, да се 10. тачка овако измене: „Све престојбе, које припадају од праћење деце при погребу.“

Престојбу за пратњу деце при погребу одређује црквено школски одбор.“ Код нас је ово већ обичај. Ја се надам, да ће одбор све обзире у разматрање узети и нормирати то

воринтама а не крајцарама; јер ко хоће параду, нека плати параду.

Иса Павловић: Ја сам против одређења, да школски месни одбор то уређује, јер знам из искуства, да би општинари били за то, да деца бадава прате. Ја би баш забранио, да деца прате. Не слажем се ни с једним исправком.

Панта Поповић: Прихваћам предлог Исе Павловића, зато, што је неправично, да богате прате, а сиромачке не, јер не може да плати, а и деца се навикавају да поштују новац, и да држе, да душа богатог одлази у рај а сиромашка у пакао, зато што није парадно одраћен. Ја држим да се Бог не може парадом умилостивити.

Прота Бранковић: Ово се господо, код нас лако искоренити не може, зато би желно, да се таксира за сваки разред 5 ф. и то да се метне само по лепом времену.

Др. Касапиновић: Предлажем, да се ово па овом месту изостави, а на другом месту прецизније изрече. Ми морамо нормисати, да за време школско песму деца пратити; а ван школе пека то зависи од воље родитеља.

Др. Ст. Павловић: Приметити би имао са легислативног гледишта, да овде долази „прилози“ а незна се, како су настали. Ја узимам ту ствар са религиозно моралног гледишта, а не са спекулативног. Ми знамо да је то света дужност, да треба самртнику посљедњу пошту учинити, и сматрам ову ствар као луксуриозну, која немора сваком бити него ономе ко плати.

Зато предлажем овај неправак: „За мањи погреб 5 а већи 10 ф.“

Прота Бранковић: Како се дели мали и велики погреб?

Др. Ст. Павловић: То ћете ви као свештеник боље знати и боље нормисати, а ја пристајем да буде и 10 фор.

Што се времена тиче, не треба се па то обазирати, јер се деца радују томе, а друго добро је и здравља ради, да се прођу. Сетите се, како смо и ми као ђаци радосни били, да из собље прашине изиђемо. А друго треба да дете прати, јер оно ужива благодати од школе местне.

Димић би додао па неправак дра Павловића: „за погреб школске деце неплаћа се ништа.“

Прота Бранковић: То се по себи разуме.

Др. Суботић: Господо! Ово је био досада извор за приход цркве. Народ хоће а и право је да деца прате.

Што се тиче ружног времена, не може се родитељ натерати, да шаље дете на пратњу. Ја моје дете недам. Ја сам дакле, зато, да се то задржи, али кад је ружно време, да се остави родитељима на вољу, па ако је њима право пека пошљу или не. Држим да је нужно, да се ово за школу задржи. Делим се од

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

редакције, што прво већу своту захтевам, а друго што остављам месном школском одбору да то одреди, јер нису сва места једнака. Него метимо минимум, од кога мање не може бити; а дајем нек одбор одређује, ја сам за то, да тај минимум буде 10 форинти.

Др. Максимовић: Ја се пре свега изјављујем, да сам против предлога г. дра Павловића. Истина да се ми морамо освртати на обичаје и да их ми неможемо искоренити, ал кад би ми овде разне глобе одређивали, то би децу школску за робу признали, коју данас скупље а сутра јефтиније продајемо. Ја немогу од деце правити робу него сматрам, да су деца дужна у школи се изображавати. Што је г. др. Павловић приметно, да то деца држе за неку вакацију, то треба искорењавати.

Ја сам тог уверења, да се то остави местном школском одбору, који ће према потреби донети наређења, која одговарају местним околностима. Нека општина у делокругу своје аутономије реши, оћел деца ићи или не. И зато сам ја да ова алинеја изостане.

Ратковић: И ја сам, да изостане. Ја сам гледао, да Чивути под капама ћутећи прате, а римокатолици уз музику, ал код нас мора се отпратити са „свјати Боже.“

Што се тиче материјалног стања, ту се користи црква, јер треба чирака, рипиде, литија (на ствар). Немојте, ме господо забуњивати. Што г. Панта Поповић вели, да свет држи, да душа сиромашка неће доћи у рај, томе је лако доскочити: Нек учитељ пошаље неколико деце и њему. Ја нисам за то, да се то стави у закон, него нека се добровољни прилог прими. А што се неко изразио, да ће деци шкодити, ја држим, да то није убитачно по децу; та и ми смо пратили, па још гологлави, па смо одрасли, и није нам ништа наудило. Ја би био тога мњења, да деца иду редовно пратити ко плати таксу. Светиња је то наше цркве и догмат (охо, зар је то догмат.) Дођите у богословију, па ћу вам показати из догматике, шта је догмат. Немојте строго узимати, ја нисам строго узео догмат.

Прота Милутиновић: Више се пута догодило, да је ко искао у општини, да деца прате, а општинари му одговорили: Наша су деца, ми хоћемо, да прате, то је узајамна дужност на коју морамо децу навикавати. И ми смо то исто чинили, па нам није ништа ни душевно ни телесно сметало. Ја дакле мислим, да се то аутономији општинској остави, јер њихова су деца а њихова школа. Тим више, што су ово вероисповедне школе. А дужност је вероисповедним школама, да је учитељ уз свештеника.

Пуљо: Ја сам тога мњења, да то изостане с тим више, што деца сва нису једног здравља а ни родитељи једне нарави. Нека се то остави месном школском одбору. Одбор ће видити, колико ко може дати, а има у општини

заслужни, али сироти мужева, које треба да прате.

Др. Ст. Павловић: Ја сам још у почетку рекао с легислационог гледишта.

Сандић се позива на пословник (чујмо г. Павловића).

Др. Максимовић: И ја се позивам на пословник. Овде је разговор о начелу, дакле је упутно да г. Павловић говори.

Др. Павловић. Ја, господо, примам оно о чему ме ко у вери, и ја узимам мој исправак натраг, и слажем се с онима, који предлажу, да се то остави општини.

Прота Бранковић: И ја одустајем од мог исправка.

Димић: И ја одустајем од мог исправка.

Сандић: Ја од мог исправка одустати немогу. Истина ово је прва прилика, да сам се држао опортунитета и иначе би се слагао са брат Пантом. Јер кад се прима, да деца прате, нека се одреди што већа такса. Што сам рекао „по лепом времену“ оправдавам тим, што служи за здравље. Што се тога тиче, да деца радо иду, ја знам, да су радо ишла за грошић ал бадава не. Што се тиче рипида, чирака и литија, примећујем, да би боље било, да ми на школу више трошимо, него на рипиде и литије. Ни сам за то, да се остави одбору местном, јер се одбор неће моћи увек састати, а главно је, да се одреди правило. Још допуњујем мој исправак да се и учитељу даде 2 ф. кад прати.

Вујић: Ја држим, да је наша дужност, да општинама оставимо, да оне своје право упражњавају. Ја сам за то, да се то остави општинама. Ја знам места, ди је то велико пратење скоро у манију прешло и зато желим, да гдје таке пристојбе постоје, да то у корист школе буде.

Иса Павловић: Ово је злоупотреба, која се живота тиче. Доказано је, да школска деца болују, и то је узрок ово сарањивање. Г. Вујић је за то, да се општини сачува, право и ја сам за то ал ако ћемо тако далеко ићи, онда нам неби требало ни овај закон градити него би се и то могло оставити општинама. (Гласајмо).

Известилац **Ст. В. Поповић:** Ја ћу и сам говорити против редакције. Ја држим и слажем се са г. Касапиновићем, да овај сабор одреди, да деца за време школе не прате, јер се време наставе несме нарушавати. Што се тиче аутономија породица. Породица има право, да паз и на умни и на телесни развитак деце. Ноторна је ствар, да пратње бивају и по таком времену, које шкоди здрављу дечијем, па још се не узима ни одело у обзир. Ја ћу са моје стране да приметим штетност са стране морала, јер се деси, да се баш онај прати, који је, што се тиче јавног поштења, нула, јер је богат. Ја би хтео, да ова пратња служи и као мерило поштовања

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

оног лица у општини, које се прати, зато сам рекламовао на породице. У том дакле неби био императиван, него би оставио на чувство оне општине школске. На пољу опортунитета прихваћам исправак Сандићев, који је за 50 фор.

Др. **Суботић**: Ја би предложио, да се гласање о овом предмету остави на сутра.

Иса Павловић: Ја би био за то, да се најпре гласа, дал да ова алинеја изостане или не.

Председник: Што се тиче пратње од школске деце, можете, господо, закључити, шта хоћете, можете рећи, да nebude, оно ће опет зато бити. Ја би мислио, да то треба оставити како је и досад било, а оћел то у корист школе бити, досад се давало или цркви или учитељу, то сад нек се реши. А што се тиче, да то шкоди деци, ја држим, да се то па благоразумије учитељу остави. Што се времена тиче, и онако то обично бива пред вече после школе, а учитељ може захтевати, да деца неиду у званични час на пратњу. — На гласању би се имало гласати, дал да остане, тај обичај да прате или не. А ако остане, тада дал то да чине бадава или у корист школе, а ако у корист онда колику. Господо још нешто. Ово није само код нас обичај, ја то видим и у Пешти, Будиму и код других народа, па кад они неукладају, зашто да ми укидамо.

Др. **Ст. Павловић**: Мислим, да ми неможемо о нечему гласати, нит имамо власт укидати обичај, него се има просто гласати, дал остаје ова 10 алинеја или не. Како се прими да изостане онда остаје као и досад.

Председник: Ово су источници за школу па зашто да их не употребимо.

Др. **Максимовић**: Ако ћемо се држати обичаја досадашњег, онда се мора за начело гласати, тим пре, што се цела дебата о начелу водила и ја сам за начело гласање. Ја сам слободан да поднесем формуловано питање и то ово. Оћел се законом одредити, да деца прате?

Др. **Суботић**: Ја се неслажем са г. др. Максимовићем, јер није било питање, оћемо ли уредити, да се деца за пратњу дају, него дал да се то у корист школске благајне одреди, и по томе би требало питање овако ставити. Оћемол задржавати ову алинеју или не. Ако се задржи, онда да се реши, дал да се остави општинама, ил да сабор одреди таксу.

Председник ставља питање: Она господа која су за то, да се прилог од погребца, као приход школски овде наведе, нека изволе устати (већина) — Прима се (Молимо контра пробу.)

Председник ставља питање: Она господа која нису за то, да се прилог од погребца као приход школски, овде наведе нека изволе устати (мањина).

Председник: Сад можемо даље гласати о том, ко одређује таксу.

Др. **Суботић**: Ако изволите овако; прво долази редакција.

Др. **Максимовић**: Прво долази највећа сума, а то је Сандићев исправак.

Др. **Суботић**: Прво долази редакција друго онај исправак, који иде на то, да се определи сума (чујмо)

Председник ставља гласање; Она господа, која примају ставку 10. § 70. по редакцији одбора, нека устану, (Нико.) Отпада по редакцији.

Она господа, која су зато, да приложи од погребца, на који иду школска деца у корист школ. благајне дођу, што ће месни школски одбор одредити, нека устану (већина). Прима се.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита алинеју 11. § 70. „11. Добровољни прилози приликом славе школског заштитника св. Саве, приликом забава и свечаности, приређених у корист местне школске благајнице.“

Прота **Миликић** примећује, да се некаже „приликом славе школског заштитника, јер школа може имати и другог заштитника има ди је заштитник св. Андрија и други.

Др. **Суботић**: Ја држим, да је то одбор зато рекао, што се св. Сава слави свуда у Српству и да се тај светац у очима народа дигне. Прима се 11. ал. § 70.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита 12. алинеју § 70: „12. Унос на местну школску општину припадајућих постотака у име петогодишњих додатака на учитељску плату, учитељске мировине и потпоре учитељ. удовица и сирочади.“ Ово је начелна ствар мора се решити приликом већања о мировини учитеља. Овде је само пут куда да иде. Ја немам ништа против тога да се одложи.

Др. **Касапиновић**: Ја мислим, да овде не може бити говор о том, јер ће то главна управа уредити. Ми неможемо прејудиковати главној управи, зато, нек ова алинеја отпадне На гласању се прима, да 12. алинеја § 70. отпадне.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 71. „Нацрта“ „Више општина, које сачињавају једну шк. општину и држе заједничку школу спосе, и трошкове те школе заједнички и имају своју заједничку местну школску благајницу.“ (Прима се.)

Др. **Касапиновић**: Има приметба саб. одбора, да се поједини параграфи, пренесу на друга места, ал ако је примљен предлог дра Суботића, да то редакција учини (примљен је) то би могло бити диспензован од те дужности.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 72.: „Нацрта.“ „У колико не постоји између таквих општина заједнички посебни уговор, има се при разређивању међусобнога приноса који свака општина у смислу § има уносити у за-

једничку местну шк. благају узети у обзир с једне број душа поједине општине, с друге стране пак, ако се школски порез буде резвивао по душама или државној управној порези меродавно је начело, да принос оне општине, у чијој је средини школа, има да буде са једном трећином већи од приноса поједине општине.“

Андрија Секулић поднаша исправак, да се у 4. ставци каже број душа, а друго све да изостане, да се неби дала прилика трвењу између општина.“

Др. Суботић: Ја мислим, да је у редакцији врло много речено, али мора се нешто рећи, па зато би био, да се метне у проценти, па да кажемо: „она општина плаћа 10% више, у чијој је средини школа.“

Андрија Секулић примећује на исправак дра Суботића, да није узет обзир на околност као што је то у његовом исправку речено, зато предлаже, да се његов исправак прими. Шеста алинеја отпада по себи почем је 12. алинеја у § 70. отпала.

Др. Суботић: Можда би ко приметно, да је о том већ у § 66. говорено, зато би предлажено, да овај § изостане.

Известилац **Ст. В. Поповић**: Немам ништа против предлога г. дра. Суботића.

Др. Касапиновић: Ово би имало овде, у толико места, што је разјасњење.

Др. Суботић: § 66. већ говори о том, а што је мање параграфа то је боље.

На гласању прима се предлог дра Суботића да § 73. изостане.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 84.: „У колико неби ова местна благајница била у стању излагати све трошкове око своје школе, добиваће школска општина према приказаним школским потребама, саразмерну помоћ из клирикалног школског фонда.“

Димић поднаша исправак: да се место овог § уметне из решкрипта са неком допуном: „Све трошкове за подизање и издржавање школа и учитеља има општина из својих сопствених прихода подмиривати; ако већ на то одређени фондова нема, или у колико ови не би измагали, добавиће она према извижењој потреби помоћ из народних фондова.“

Ратковић предлаже, да се у последњем реду измени „из клирикалног фонда“ са „из препарандског фонда.“

Др. Суботић: Господо, ја би мислио, да се овај параграф остави за други пут, почем се овде има да реши начело. (Прима се.)

„Застава“, број 62. од 30. маја 1871.

Педагошки преглед.

Први међународни конгрес у Брислу за проучавање детета. Вредност културних добара

тим брже расте и тим је већа, кад се за што краће време њих што више користе њима. По томе ћемо најспурније закључивати на културни степен народа и појединаца, кад установимо, у којој мери дају од себе знака својој наклоности и вољи око генерализовања својих културних добара и тековина. Мерећи с тог гледишта народе и државе па свету, немогуће нам је пеучити културну величину мале Белгије, њено ванредно богатство у духовној и материјалној култури. Белгија се распростире само на 28.000 □ км. и у њој живи само 7 и пола милијуна становника, и опет је та малена држава она, која је скоро из године у годину приређивајући међународне изложбе, конгресе, конференције и стручна саветовња, као гостољубиви домаћини, сразмерно највише пута већ пружила прилике народима на свету да се састану; и сваки пут је братски поделила с њима резултате свога делања на културном пољу. То је чинила и ове године у Брислу, месеца августа, у дане од 12—18. на I. међународном конгресу за проучавање деце и на овогодишњој земаљској генералној изложби приређеној у вароши Шарлроу (Charleroi).

На том конгресу присуствовало је 700 педагога заступајући 28 разних држава. Конгрес је одржан под највишом заштитом белгијског краља *Алберта*, и донео нове славе Белгијанцима. Њима се мора одати свако признање, што су први они прикупили резултате рада највренијих представника на пољу проучавања деце, што су различите правце у одређени колосек довели, и тиме крчили пут *системајском* проучавању деце, као и *рационалном васпитању* по целом свету. На конгресу у Брислу, темељно су расправљена 133 веома важна педагошка питања, што је текло у пет упоредних стручних одељења и на два заједничка, генерална скупа. У општој (I.) *педагошкој* секцији расправљено је 7 тема, у (II.) *биолошко-хигијенској* секцији расправљено је 26 тема, у секцији за *децу психологију* (III.) 53 теме, у *педагошкој* (IV.) секцији 24 теме, у секцији за *социологију* (V.) деце 7 тема; у два заједничка, генерална скупа расправљено је 17 тема. Сва предавања и резултате дебатована њиховога издаће се у две свеске и у своје време ћемо их опширно приказати. На педагошкој изложби, која је с конгресом заједно приређена, изло-

жени су били сви апарати који служе ексактно проучавању дечјем, као: прибори за експериментално-психолошке лабораторије, педолошка књижевност на разним језицима и најзад табеле, цртежи, резултати и друге збирке ове врсте, које приказују данашње стање педологије. Идући педолошки конгрес одржаће се 1914. у *Мадриду*, престоници Шпањолске.

Приређивачи бриселског конгреса били су се особито постарали, да боравак гостима њиховим у Белгији буде тако поучај и мио да се за дуго сећају. Осим успеха, које су показали на педолошком пољу својим веома смишљеним и систематским радом, Белгијанци су се трудили, да госте упознају са својим историјским споменицима, уметничким творевинама, трговином, са културним установама, тековинама, и то помоћу научних излета, које су приредили били на по један дан у вароши *Антверпен* и *Шарлроа*.

На дан отварања конгреса сам је град Брисел у варошкој кући угостио чланове конгреса, где су се могли дивити уметничким ремек делима историјског значаја и могли су упознати помоћу растурених плустрованих свештница све њихове културне установе. Августа 14. су као гости вароши Антверпена разгледали ондашњу варошку кућу, варошки педолошки лабораториј, педолошку и школску изложбу која је посебно била приређена, зверињак и учествујући на излету по ушћу Шелдином на једном морском пароброду понели су собом незаборавних успомена. Августа 17. чланови конгреса били су гости града *Шарлроа*, и тада им се дала прилика да се начуде културној величини Белгије у свој својој целини, на овогодишњој генерално приређеној државној изложби.

За нас Србе Белгијанци су од еминентне важности, пошто угледајући се на њихову просвећеност, жилавост, неуморан рационалан рад, смемо се чврсто уздати, да ћемо њиховим живим примером вођени и ми на културном и материјалном пољу унапред коракнути,

Б.

Школа и настава.

Телесна казна у школи по разним државама. Школа, нарочито у великим местима, не може при данашњој организацији ојачати

свој уплив као некад. Измењене друштвене прилике траже измену школске организације. Учитељство великих градова, већ годинама тражи да се установе разреда за поправак, који су потребна допуна елементарној школи, али то је све узалуд. Све се више чују захтеви, да се опет uvede телесна казна у школу, пеки сваљују кривицу на школу, да не врши потпуно свој задатак. Но ни уважање телесне казне не би био једини лек да се прилике поправе. Боље би користила измена у школ. организацији у том правцу, да се заведу поправни разреда, у којима би се кажњена индивидуа васпитала за лепши живот. У таким заводима могла би се у потребним случајевима употребити телесна казна.

У кратком прегледу износимо у којима је државама данас допуштено употребити телесну казну у основној школи и за какве преступе.

Немачка: Учитељству је допуштено казнити дете за доказано зло дело. Може извршити казну само у разреду или предати дете управитељу да га казни. О кажњењу се састави парочити извештај.

Енглеска: Закон допушта учитељу да може употребити очево право и казнити дете и телесно кад је потреба. Родитељи имају право тужити суду, ако је дете озлеђено. Учитељ се мора оправдати. У забавишту се не сме казнити. У неким окружњима допуштају школске власти да се дете казни само у присуству школског управитеља. У великим градовима може управитељ дати право кажњења и самом учитељу.

Белгија: Школским законом забрањена је телесна казна у школи. У случају прешне потребе, може бити ђак кажњен и пред судом.

Бугарска: Закон строго забрањује телесну казну у школи као дисциплинарно средство. Родитељи имају право судски прогонити учитеља који би им казнио дете у школи телесном казном.

Данска: Школски закон допушта у важним случајевима телесну казну као дисциплинарно средство у школи. Кажњење (врло ретко) бива у школи, а врши га разредни учитељ.

Финска: Телесна казна је допуштена а врши је управитељ или управитељка школе. Сабор је донео забрану телесне казни, али закон није био потврђен.

Француска: Закон строго забрањује телесну казну у школи.

Луксембург: Свака телесна казна забрањена је у школи законом. Учитељ који и против тога употреби телесну казну излаже се судском кажњену.

Низоземска: Школски закон не говори ништа о телесној казни. Већина месних школских власти забрањује учитељу телесно казнити ђаке у школи. Учитеља који се о то огреши чека тужба родитеља суду.

Норвешка: Закон даје право школским властима да могу допустити телесну казну. Но мора бити извршена у присутности управитеља и разредног учитеља. Где је школа једноразредна мора бити присутан кажњену члан школског одбора. Забрањено је казнити девојчице старије од 10 година.

Румунија: Школски закон не допушта у школи телесну казну.

Шведска: Закон и школски ред допуштају телесну казну у школи. Обично казну врши разредни учитељ.

Швајцарска: У француским каптонима забрањена је телесна казна у школи. У каптонима немачким, допуштена је под тим условом ако не би оштетила здравље или детинји морални осећај. Казну врши разредни учитељ.

„Česka Škola“.

УЧИТЕЉСТВО.

Конференција новосадских учитеља у корист побољшања дотације. У 15. бр. „Школског Гласника“ донели смо белешку, да је 25. октобра одржана конференција новосадских учитеља без разлике народности, а у корист побољшања учитељске дотације. Друга шира конференција у тој ствари, одржана је у суботу по подне 15. (28.) октобра о. год. На ту конференцију били су позвани сви учитељи. На њој је решено, да се помогне акција угарског земаљског учитељског удружења, у корист побољшања учитељске дотације и да се усвоји у том смислу резолуција, како је на ужој конференцији стилизована. Осим ове опште акције донета су решења и у погледу локалне повишице учит. плата. Ту се тражи да основна плата буде учитељима 2000 К., а учитељима 1800 К. У корист тога поднеће се варошком магистрату меморандум, а поједине вероисповедне општине у месту, умолиће се, да овај меморандум својим потписом потпомогну; депутација

ће отићи новосадском великом жупану и градском начеонику, да га умоле за помоћ у остварењу ове молбе; исто тако умолиће се и повинарство свију народности у месту да помогне ову учитељску ствар.

Ову конференцију отворио је и руководио *Милан Ћосић* и врло радо пристао на све ове одлуке. После оног његовог непријатељског држања према сталешким интересима заступљеним у нацрту за Школску Уредбу, и после оног његовог испада на нацрт и учитељство на митрополијској учитељској скупштини, није могло бити јасно ово садашње његово држање, те је на основу тога *Ђ. Михајловић* тражио разјашњења каква се то метаморфоза десила с Ћосићем, кад овом приликом пристаје да се тражи још већа плата и основна и завршна, него што је то предлагано у нацрту. Михајловић је приказао ону кампању која је приређена против учитељства због предложене учитељске дотације у нацрту, изнео је како су харангиране општине против учитељства, како је Ћосић нападао учитељство и такве захтеве учитељске на митрополијској учитељској скупштини, изнео је држање његово према сталешкој солидарности и све остале некоректности, које је он починио огрешивши се о учитељство и тражио је да Ћосић разјасни то своје држање тадашње и садашње, кад се тражи још већа свота за дотацију, па према томе и веће жртве од народа. Ћосић је додуше обећао да ће то разјаснити, али није то учинио. Присутно учитељство саслушало је очевидно с пажњом и изненађењем овакав приказ Ћосићева држања и један од мађарских учитеља, који не зна српски, замолио је да се то, што је Михајловић говорио прикаже и на мађарском језику због оних који не разуму српски. *Ђ. Пејровић* је покушао да нетачним информацијама прикаже ствар, али кад је *Д. Ружић* (којег је Михајловић замолио да протумачи) почео приказивати ствар онако, како јесте, *М. Ћосић* је и опет дошао у грозничаво стање, као оно на митрополијској учитељској скупштини, и на сав глас викао, ненашавши ни једне речи да каже што у оправдање свога дволичног држања тада и сада.

До год *М. Ћосић* не оправда такво своје држање, то га сам тај његов поступак карактерише, какав је он члан учитељства. Ту не помажу никакве грдње по „Застави“, јер

факта говоре, факта која нико измислио није, него их је сам Ћосић својим држањем почињено. Тако држање је заиста карактеристично! Јесенас су се ругали учитељима што ће ићи министру председнику Кујену у корист својих сталешких ствари, а данас већ они иду Куеновом вел. жупану, они предводе депутацију и „словослове“. Још пре месец дана, на среском учитељском збору у Ст. Паланци, они су нападали учитеље што хоће да иду појединим посланицима угарског сабора с молбом да потпомогну учитељске сталешке интересе, данас већ после неколико недеља иако још увек нападају све оне учитеље, који у погледу сталешких интереса стоје на становишту нацрта за Школску Уредбу, они раде не само у том правцу, него траже још више.

Овове заиста не треба никаква коментара.

Ми бележимо све ово ради потоњих нараштаја учитељских, да виде каквих нас је све било, те да из тога извуку поуку за живот, а већ сад могу из тога извући поуку за себе оно неколико неискусних младина у учитељским редовима, који ће касније скупо платити своју садашњу наивност и лаковерност.

На конференцији су донесене ове резолуције:

„1.) Новосадски учитељи¹ позивају Зем. Учит. Савез, у чији ред чланова овим стицају, да сазове земаљ. учит. вел. скупштину — по могућству у једну недељу — још пре расправљања држ. прорачуна и тамо употребивши све могуће начине да постигне, да се угарско учитељство — без разлике да ли је државно или вероисповедно — од 1. јан. 1912. изједначи са држ. чиновницима како у материјалном тако и у сталешком погледу.

С тога нека се XXVII. зак. чл. из 1907. стави ван крепости и нека се без одлагања уврсти учитељство у XI., X. и IX. плаћевне и станаринске разреде², а аванзовање из једног у други да је аутоматично после извесног броја година.

2.) Тражимо, да ревизија закона о пензионисању — која године службовања смањује на 35 г. и која берива удовица и сирочади регулише у смислу решења VI. свеучитељске

вел. скупштине — још током 1912. г. буде решена у држ. сабору.

3.) Угарско учитељство придружује се покрету држ. чиновника за скупарински доплатак, и моли акциони одбор држ. чиновника, да овај усвоји и учитељски покрет, да прими и учитељство у своје коло, па да заједнички поради да се издржаваоци школа законом обвежу, да нар. учитељству дају 30% скупаринског доплатака од 1. јануара 1911. год.“

Учитељска изасланства код саборских посланика. Учитељи товаришког изборног среза за државни сабор, умолили су посланика Д. Громона, приликом његова бављења у Паланци, да код угарског министарства заступа ствар о нашој дотационој уредби и он је обећао своју помоћ. — Учитељство кулпинског изборног среза умолило је посланика др. Гедеопа Дунђерског у Н. Саду у истој ствари, и он је обећао, да ће радо потпомоћи да до потврде дођу одлуке садржане у новој дотационој уредби како у погледу дотације, тако и у погледу разрешења од појачке дужности. Том приликом дочекао је др. Гедеопа Дунђерски изасланство веома предусретљиво и својски, и интересовао се у подужем разговору о садашњем стадијуму тога питања, нагласивши да је њему већ тачно познат цео ток који је претходио донашању дотационе уредбе, а тако и разлози да се она донесе. — Учитељи кулског изборног среза умолили су посланика барона Војнића у истој ствари, у четвртак 3. (16.) нов. о. г. Позивамо и остале другове да пошаљу своје изасланике код својих посланика.

У корист побољшања учитељске дотације. У Турској Кањизи одржан је збор државних и вероисповедних учитеља 18. октобра о. г. у корист уређења учит. плата. Од Срба учитеља суделовали су на том збору Рад. Тојолац из Сирига, Алек. Дрндарски из Јозефова, Милан Јовановић из Ђале и Обрад Кузманов учит. на државној школи у Јозефову. Ови Срби изабрани су и у вел. бечкеречки срески акциони одбор. На збору је једногласно закључено, да ће учитељи тога среза и на политичком пољу развити агитацију, те ће приликом посланичких избора само за оне кандидате радити који ће дати реч, да ће у државном Сабору ићи за тим да се уреду учитељске плате. Збор је позвао председника, да на оваку акцију позове сва учитељска удружења у земљи. Своје изасланике, који ће суделовати у раду

¹ У мађ. дневним и педагошким листовима стоји „Учитељски збор“.

² У XI. плаћ. разреду 1400, 16 0, 1800, 2000, 2200 К.
 „ X. „ „ 2000, 2200, 2400, 2600, 28 0 К.
 „ IX. „ „ 2600, 2900, 3200, 3400, 36 0 К.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

на акционом среском збору у Вел. Бечкереку и на скупштини учитељској у Будимпешти упутио је, да у том правцу поднесу предлог на тим скуповима. Ми се радујемо овако пробуђеној учитељској свести, само им се чудимо како се не боје Јашиних неповереница.

Резолуције „Хрв. учитељ. друштва румскога кстара.“ „Хрв. учитељ. друштво рум. котара“ сабрано у својој ред. скупштини дне 26. октобра у Руми, обзиром на садашње прилике учитељскога сталежа изјављује:

„1. Сматрамо оргуљашку и појачку службу у смислу § 116. школ. зак. од 1888. узгредном, и препуштамо појединим оргуљашима и појцима на вољу да се споразуме гледе повишења своје награде с црквеним областима, којом приликом саветујемо, да ову тешку службу никако не примају за недолучну награду.

Уједно молимо високу кр. земаљ. владу, да изда чим пре јасну наредбу, којом ће заштитити оргуљаше и појце од криво схваћене праксе, као да би ова служба спадала међу учитељске дужности. — Иначе пристајемо на резолуције „Српскога учитељ. друштва, котара румскога“, усвојене у истом предмету.

2. „Хрватски учитељски дом,“ као сталешки орган не одговара савременим приликама, и зато желимо, да се овај лист претвори у слободне сталешке новине, како је то предлагао у скупштини „Хрв. пед. књиж. збора“ председник нашега друштва Јосип Бинички“.

У трећој се резолуцији изриче захвалност новинама, које бране школу и просвету.

Практичне обраде.

Из методике рачунске наставе.

Одузимање у III. разреду.¹⁾

A. Усмено рачунање.

а. Цијели бројеви.

I. Преглед градива.

1. *Одузимање „један мање један“ десетица.* Ово се постизава, кад се остатку (разлици) десетица дода 0.

¹⁾ Из дјела „Поступак у рачуноској настави“, који је још у рукопису.

2.) *Одузимање основних бројева а. од чистих стотина (500—8), б. од стотина и десетица (560—8), в. од јединица (503—8).*

3.) *Одузимање чистих десетица. а. од чистих (380—40) и б. од мјешовитих десетица (546—80=).*

4.) *Одузимање мјешовитих десетица. а. од чистих (400 — 68; 30—62) б. од мјешовитих десетица (427—68).*

5.) *Лакше вјџбе са два троцифрена броја (800—300; 700—400; 890—320).*

II Методски поступак.

1.) Код одузимања споменутог у прегледу градива под тачком 1. иде се од реда до реда; основ је овоме раду задаћа из „један мање један.“ Код ових редова има 40 задаћа = 8 (6, 9, 7, 11, 10, 13, 5) мање 4 које се морају добро поновити. Сад долазе оваке задаће = 8 - 4 = 4; 8 десетица — 4 десетице = 4 десетице: 80—40 = 40. Послије неколико примјера треба давати основне задаће али одмах треба на њих везати ове задаће.

Код задаћа, гдје долази одузимање од прве или друге стотине треба употребити, растварање. 110—30! 110—10 = 100—20 = 80! 150—80 = 150—50 = 100—30 = 70! Ради брзине у рачунању треба ове задаће везати на основне задаће: Нпр. 15—8 = 7; 150—80 = 70.

За писмено вјџбање треба оваке задаће овако ријешавати:

$$\begin{array}{r} 170-90 \\ \hline 17-9=8 \\ 170-90=80 \end{array}$$

2.) Код одузимања основних бројева вјџбају се задаће у редовима испод стотине. Нпр. 832—6 = 826, — 6 = 820—6 и т. д. Послије се говоре само резултати: 832, = 826, = 820 и т. д. Код задаћа са преламањем преко 100 понове се најприје основне задаће са сваком основним бројем од 100. Код сваке друге стотине раствара се умањеник. Н. пр. 500—8! 500 = 100 + 400, 100—8 = 92; 500—8 = 402. Код задаћа као што је: 805—7 најлакше се овако рјешавају: 805—5 = 800, — 2 = 798; или 800—7 = 793, + 5 = 798.

3.) Код одузимања чистих десетица од чистих десетица треба најприје одузети све десетице од 100. Кад умањеник има више стотина то се одузимају чисте десетице само од прве стотине, а остале стотине остају непромјењене. 500—30! 500 = 400 + 100;

WWW.UNIBS.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

100—30? 500—30 = 470. Код задатка као што је: 530—60 то се умалитељ раствори: 530—30 = 500, — 30 = 470 оваких вјежби треба што више предузети. За брзо рачунање треба ићи по редовима = 600—60 = 540, — 60 = 480; а послије се говоре само резултати = 600, 540, 480 до 0.

Ако умаљеник има и јединица, то овај рад не задаје нових тешкоћа. 546—80! Ријешава се = 540—80 = 460, + 6 = 466.

4. Код одузимања мјешовитих десетица остаје умаљеник исти, али се умалитељ раствара на десетице и јединице. а. 460—78! 460—70 = 390, — 8 = 382. б. 85—67? 85—60 = 25, — 7 = 18; 85—67 = 18. Послије кратке вјежбе дјеча ријешавају овако: 265—72! 265—70 = 195, — 2 = 193.

5.) Лакше вјежбе са два троцифрена броја треба рјешавати и писмено.

а.	б.	в.
170—90	536—76	800—460
17—9 = 8	536—70=466	800—400=400
170—90 = 50	466—6=466	400—60=340

Промјењени задаци из сабирања и одузимања.

- 1.) У првом разреду неке школе има 50 (55) ученика, а у другом разреду има 60 (67); колико има ученика у оба разреда? Колико има у другом више него у првом?
- 2.) Неки економ има 400 (460) врећа црвеног и 362 вреће жутог кромпира; колико има свега?
- 3.) Неки човјек плати једног коња 510 (680, К, а другога 360 (380) К; колико је добио кусуре из хиљадарке? Колико је остао дужан, ако је платио 600 К?
- 4.) Неки човјек има 400 оваца, па прода 290; колико је њему остало?
- 5.) Неки цигљар има 1000 цигаља, па прода 300 (560); колико још има на продају?
- 6.) Неки човјек купи краву за 230 К, па је прода на квар за 34 К; за колико је продао?
- 7.) Неки човјек купи дрва за 46 К и угља за 28 К; колико је за све платио?
- 8.) Нека домаћица купи 1 кг. шећера за 1 К 6 њ. и 1 кг. кафе за 2 К 50 њ. колико је за све платила?
- 9.) 1 хл. пшенице стоји 28 К, а 1 хл. ражи 21 К; за колико је скупља пшеница?
- 10.) У каси има 500 К у папиру, 240 К у

злату, и 36 К у сребру; колико има К свега новца?

- 11.) Купиш у дућану ствари за 30 (75, 26, 48) њ, а платиш круном; колико ћеш добити кусура?
- 12.) Платиш у дућану за неке ствари 2 К 40 п. (8 К 30 п.) а плаћаш са 10 К; колико ћеш добити кусура?
- 13.) Неки човјек има мјесечно плате 300 К а плаћа храну и стан мјесечно 75 (64) К; колико му остаје?
- 14.) Неки човјек купи капут за 40 К, хлаче за 15 К и прслук за 6 К 50 п; колико је за све платио?

6. Рачунање са разломцима.

Трећине, шестине и дванаестине.

- 1.) Ако подијелимо једно цело на 3 једнака дјела сваки се део зове трећина.
 - 2.) 1 цијело = $\frac{3}{3}$; колико трећина има 2, 3, 5, 8, 7, 4 10 цијелих?
 - 3.) $\frac{3}{3} = 1$ цијело; колико цијелих има $\frac{6}{3}$, $\frac{12}{3}$, $\frac{15}{3}$, $\frac{30}{3}$, $\frac{36}{3}$, $\frac{60}{3}$?
 - 4.) Колико комада има 1 дужина? $\frac{1}{3}$ дужине? $\frac{1}{2}$ дужине? $\frac{1}{4}$ дужине? $\frac{3}{4}$ дужине?
 - 5.) 1 цело има $\frac{6}{6}$; колико шестина има 2, 4, 7, 3, 8, 5 цијелих?
 - 6.) $\frac{6}{6} = 1$ цијело; колико цијелих има $\frac{12}{6}$, $\frac{24}{6}$, $\frac{30}{6}$, $\frac{48}{6}$, $\frac{90}{6}$?
 - 7.) Колико минута има 1 сат? $\frac{1}{2}$ сата? $\frac{1}{4}$ сата? $\frac{3}{4}$ сата? $\frac{1}{6}$ сата?
 - 8.) 1 цијело има $\frac{12}{12}$; колико има дванаестина 2, 3, 5 цијела?
 - 9.) $\frac{12}{12} = 1$ цијело; колико има цијелих $\frac{24}{12}$, $\frac{48}{12}$, $\frac{60}{12}$, $\frac{72}{12}$?
- После свршених разломака цонови се усмено рачунање, те кад је то добро утврђено прелази се на:

Б.) Писмено рачунање,

Писмено рачунање може се поделити на две групе: 1) без преламања и 2) са преламањем. Код ових група као очигледно средство може се употребити новац. Н. пр. Кад ствар купиш за 6 њ. а имаш 10 њ. у једном комаду (десетак) то треба десетак промешити у потуре. Колико њ. има 1 десетак? Колико ћеш добити кусура из десетака?

а.	б.	в.	г.	д.
856—324	760—238	87.2—238	6.04—273	7.03—576
532	522	634	331	127

Већ су деца научила код сабирања да

треба писати јединице под јединице, десетнице под десетнице, а стотине под стотине. Такођер су учила да се почиње рад са јединицама. Тако је исто и код одузимања. Код задатка под **а**. рачуна се овако: 4 од 6 јесте 2 и пише се под јединице, јер смо са јединицама радили. Онда се одузимају десетнице: 2 од 5 јесте 3 а пише се под десетнице. Напоследку одузимају се стотине: 3 од 8 јесте 5 и пише се под стотине. Према томе је разлика или остатак 532.

Код задатка **б**. ради се овако: 8 од 0 не може, за то ћемо позајмити 1 десетицу. Овде се опет употреби очигледност са десетаком. Код десетица метне се тачка, која означаје да смо једну десетицу узели, те да је остало још 5. Колико јединица има 1 десетица? Ових 10 јединица напишемо више 0 јединица мањим цифрама и онда се даље одузима као код задатка **а**.

Код задатка **в**. 8 од 2 не може. За то се узме 1 десетица и напише се више 2 малим цифрама 10 а код 7 метне се тачка, да се не заборави, да је већ 1 десетица узета. Сад се одузимају јединице и говори се: 8 од 12 (позајмљених 10 j + 2 j) = 4. 3 од 6 (зашто?) = 3; 2 од 8 = 6.

Код задатка **г**. 3 од 4 = 1; 7 од 0 не може. Треба узети 1 стотину, која има 10 десетица. Даље се ради као што сам напред изложио.

Код задатка **д**. 6 од 3 не може. Узела би се 1 десетица, али како нема десетнице то се мора узети стотина (очигледно се представи са круном) код стотина метне се тачка. 1 стотина има 10 десетица и тих 10 напише се више десетица. Сад имамо десетнице и можемо узети 1 десетицу = 10 јединица и напише се код 10 десетица тачка, а узети 10 јединица метне се више јединица и ради се даље као што сам напред изложио.

Овде сам изложио поступак код упознавања деце са овим радом, а разумије се кад деца добро разумију, и увежбају овај рад, онда није потребно овако радити.

Проба. Да се дозна, је ли задатак тачно решен нужно је начинити пробу. Код одузимања проба се прави ако се сабира умањитељ и остатак, те ако њихов збир даје умањеник, онда је задаћа тачно рјешена.

Такођер се може начинити „проба са 9“ (Nenner probe) ¹⁾. Н. пр.

$$973 - 9 + 7 = 16 = 1 + 6 = 7 + 3 = 10 = 1 + 0 = 1$$

$$637 \quad 6 + 3 = 9 + 7 = 16 = 1 + 6 = 7$$

$$336 \quad 3 + 3 = 6 + 6 = 12 = 1 + 2 = 3$$

Збир цифара умањитеља јесте 7, а збир цифара остатка јесте 3. Када те збирове саберемо добијемо $7 + 3 = 10 = 1 + 0 = 1$. Дакле добије се број 1, а и збир цифара умањеника даје број 1 према томе овај је задатак тачно рјешен.

Милош Попара — Сарајево.

◆ Купујте српске школске жигице. ◆

Срески зборови.

Седница сомборског среског учит. збора.

Седница сомборског среског учит. збора одржана је у Суботици 27. сеп. (10. окт.) о. г. За јесењу зборску седницу, управни одбор је спремио врло богат дневни ред, јер је у прављање своје узео сва она савремена питања, која су данас на дневном реду.

Већ из тога разлога, морала се седница заказати за два дана, јер једним даном тако је одређено време, да се тако рећи не могу ни најобичнији предмети — који се ставе на дневни ред извести ни расправити опак, како би то њихов интерес захтевао у сваком погледу. С тога је управни одбор заказао ту седницу на два дана, но сомборска цркв. општина, која се броји међу најимунније општине оностраног Српства из личног нерасположења, према своме учитељству, није хтела да исплати својим учитељима толико дневница колико им по праву припада. С тога је овај збор учинио нужне кораке, код постављених школских власти. Становиште одборско које је у том погледу изнео г. *Павле Коњовић*, усвојио је цео збор — па ће се и са те стране код претпостављених школских власти потражити заштите против оваких цркв. општина, каква је на велику жалост сомборска цркв. општина

Седницу је отворио лепим и смишљеним говором зам. председник *Павле Коњовић*, поздравивши како присутне чланове збора, тако исто и миле госте Суботичане, који су дошли

¹⁾ Види мој рад „Рачунске пробе“ у „Новом Васпитачу“ Год. 1910.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

да буду сведоци данашњег просветног рада, својих учитеља, тих пионира народне просвете.

Пошто су затим прочитани приспели дописи од стране школских власти и осталих управних одбора, средњих учитељских зборова, прочитан је и записник прошле скупштинске седнице, против кога је учињено приговор оверовљач *Душан С. Пејић*, и то: против оне тачке, где стоји да је њему Душану С. Пејићу, *збор изразио неповерење*, г. Пејић је то порицао. Да је било лаковерне публике, могао би ко и помислити да је то тако као што тврди Душан С. Пејић, јер ту његову тврдњу, још је већма потврђивао и *Срдан Увалић*. Госп. Павле Коњовић, и управни одбор доказиваху да је то истина, да би отклонили сваку сумњу, то већ присутне публике ради, морао је председник поново то питање ставити на дневни ред — и испоставило се — да је истина — али не што су тврдили Душан С. Пејић и Срдан Увалић, већ што је тврдио управни одбор са својим председником. Збор је поново гласао *неповерење Душану С. Пејићу, члану епарх. шк. одбора* са 43 против 6 гласова због његовог држања на бачкој епарх. скупштини. Но до после подне и тих 6 се предомислили те оставише Душана С. Пејића.

На основу поново изгласаног неповерења збор је позвао и одлучно тражи од Душана С. Пејића, да повуче нужне конзеквенције.

После овога, прочитао је *Јован Искруљев* своју расправу: „Каква треба да је „Н. О.“ О овој расправи, водило се саветовање и првог и другог дана, те је решено: да се изложених начела предавач има држати и у стручној школској анкети, о чему да и своје другове извести. Збор му је изразио признање на уложеном труду. За овим је прочитао своју расправу г. Исидор Поповић, те је после дужег саветовања, збор му изразио такође признање и похвалу на уложеном труду; Но ни гђа Лепосава Бикар, није остала забрављена, јер је збор прецизно и до ситница израђену јој тему похвалио и одао јој свако признање, које јој као вредној и савесној учитељици припада у сваком погледу.

Пошто се и овом приликом испоставило да су и два дана мало за свестрано расправљање појединих предмета, то су остали предмети скинути са дневног реда, и остављени за идућу седницу и затим се прешло на поједине предлоге, ту је између осталог једногласно ре-

шено у име агитационих трошкова — послати благајни учит. збора новосад. шк. среза 20 кр.

Изабрани су изасланици који ће са осталима кренути у Б. Пешту, у погледу потврде саборских закључака. Изабрани су ови: Павле Коњовић, Јован Искруљев, Жарко Шикопарија, Бошко Поштић и Миливој Лесковац.

У име чланарине, а као претплата за „Шк. Гласник“ скупљено је 66 круна.

Умољени су главни и епрх. шк. референти да предводе депутацију мин. председнику и министру просвете.

Усвојени су и предлози темишварског средњег збора, и поднете се представке у том смислу Шк. Савету.

Остали предмети били су мање вредности, но не можемо пропустити ни ову прилику, а да се не захвалимо нашим Суботичанима, на име председништву српске правосл. црквене општине са одбором — и преч. свештенству, који су својом свесрдном предусретљивошћу учинили пријатним овај наш боравак у њиховој средини.

На тој љубави, учитељство ће им бити захвално — и свагда са дужним поштовањем сећати се својих одличних домаћина.

Пошто је одређено да се идућа седница одржи у Сомбору, то је председник захваљујући се на истрајном и пожртвовном раду — пожелео члановима сретан повратак својим домовима, и састанак у пролетњој зборској седници.

Један члан збора.

Преглед књига.

(Наставак).

Képes magyar „ABC“ és olvasókönyv a nem-magyar tannyelvi elemi népiskolák II. osztálya számára, szerkesztette Iszkrujev János a zombori gör. kel. szerb tanító képzőintézeti gyakorló iskola tanítója. — Мађарски Буквар и Читанка са сликама, за II. разред основних школа, у којима наставни језик није мађарски, саставио Јован Искруљев, учитељ вежбаонице правосл. срп. вероисп. учитељске школе у Зомбору. Karlóca, 1910. Карловци. Szerb kolostori nyomda kiadása. Издање Српске манастирске штампарије. Ára 50 fillér. Цена 50 пот.

Тако је у Искруљевом буквару обрађена најтежа партија из именских облика.

А како тек заменице изгледају?! Но ту

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ће нам писац сигурно одговорити, да је то оставио за III. разред, као и придеве што је оставио (само му се два компаратива поткрала и један суперлатив и један облик са *igen*). Али онда га морам питати, кад је узео *az én* (5 пута), *a te* (3), *az ő* (4), *a mi* (2 пут), зашто није бар и другу и трећу особу множине узео, кад већ није хтео *enyém* итд.; кад је узео *nekem* (3 пут), *neki* (1 пут), зашто није и остале особе узео; кад је узео *engem, téged, benünket* (по 1 пут) зашто није бар *őt* узео; зашто је узео *töle, hozzád* (по 1 пут), кад остале локалне наставке није хтео обрадити; зашто није бар све оне упитне заменице навео, које се у Упутству прописују? (Има само *ki*? 7 пута, *kit*? 1 пут, *mi*? 26 пута, *mit*? 7 пута, онда *minő* 1 пут *micel*? *mire*? *miből*? *milyen*? *milyen alakú*? по 2 пута, *mire* 4 пута и *melyek* 1 пут и на послетку *hol*? 6 пута, *hány* 2 пут, *hová* 1 пут и *hogyan*? и то погрешно — *hogyan tanul Lina*? начин не значи, да ли добро учи или не, — то би било „*hogy tanul*?“ а то се хтело питати — него: на који начин учи? гласно или тихо, лако или тешко). Па све то, и кад је остале разне врсте заменица тако неједнако навео, али што није бар чисте облике личних заменица навео, кад му ти требају за глаголе и када деца то већ ионако морају знати, (има *én* 10 пута, *te* 4 пута, *ő* 12 пута, а множине никако нема)?!

Промена глагола је страшило свих граматика. Није то друкчије ни са мађарским језиком. И баш зато, када желимо, да нас не натерају на граматизирање, морамо строго мотрити, да ли се у „живом говору“ заиста обрађују сви облици, онако постепено, како то може, а и мора бити.

Већ је и сам закон у недоумици, како да подели то градиво („*alanyi és tárgyi ragozás*“ прописује за III. разред, али већ за II. разред наређује „*a cselekvésszókat a jelen, múlt és jövő időben helyesen alkalmazzák*“, што Упутство још и потенцира изразом „*és készséges használatában minél nagyobb ügyességre tegyenek szert*“). Па када се и не може градиво II. разреда обрадити, а да се не задре у градиво III. разреда: оно се ипак не сме радити, што је буквар урадио. Поред једног опатива (*Szeretnék szántani* — не знам, је ли тај начин можда прописан за који виши разред, јер немам при руци чак ни закона — ја ово уопште пишем напамет, само помоћу неких бележака

својих), и облика, као што су *levő, fedve, érett, nem volt mit enniök*, па чак ових *dicsérek, összetörlek*: обрадити, али онако траљаво императив, који је баш у погледу гласовних закона и односно ортографије тако тежак: занемарити и перфекат — а сасвим изоставити законом изрично прописани футур — то је, да се благо изразим, грех.

Рећи ће ми аутор, да Мађари управо и немају облика за футур, јер онај са помоћним глаголом није у народном говору у употреби, а онај са „*majd*“ опет није примљен у књижевни језик. Али онда га питам, зашто је онда пустио на последњу страну „*Virulni fog*“ — зашто поред тога чак и „*majd visszajő*“ (на 67. стр. — ту по смислу футур нема места; — да је бар овде учињен онај гиксер, који се омакао на 51. стр., да је наиме овде истакнуто име пишчево, онда бисмо бар могли и у оригиналу наћи у песмицу и видети да није и ту какова „штампарска“ погрешка по среди). И онда — има чистог футура бар помоћни глагол, па зашто тај није приказан, него му се само облик *lesz* „поткрао“, и то спојено са „*majd*“, што је опет таутологија. А знате ли г. Искруљев, шта је то „*Hogy felneveljenek, Hogy majd jószágodra, méltó én is legyek*“ — кад сте већ тако „прећерали“ са профанисањем молитава?

Али, да видимо оно, што је „обрађено“!

Овај мађарски буквар је — Енглеz. Он „не припознаје“ друге особе, — само у императиву, где ни нема друго, него још само *ássuk fel* и *vessünk*, а за трећу особу само (слушајте добро!) *Aki nem dolgozik, az ne is egyék*. (То није погрешан облик, али је усиљен, сувише пољњшски. Глаголи на *ik* и иначе губе своје специјалне облике, па и ту би народ рекао „*egyén*“). У индикативу има само два облика са — *sz* и један са — *od* и у перфекту 4 (2 са *-tál*, 1 са *-tél* и 1 са *öttél*; *tárgyas* нема) — а у множини ни једног јединог, а ти би, особито за перфекат, већ и због тешког изговора, врло требали. — У императиву, као што сам рекао, нису тешки гласовни закони доста приказани (поред *gyere* наравно и *jer* — ту, што није добро, мора се за Упутством! — 9 са чисто *j* и два пута *szorjál*, 2 пута *süss fel* и 2 пута — *zz*; код прелазних облика: 2 *dd*, 2 — *sd* и *segítsd* — скоро све у песмицама; у множини 2 непрелазна са — *jetek*, 1

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

прелазан са — *jétek* и један — *tsetek*, више ништа).

Да поновим: наставка за другу особу множине (осим 4 императива) нема у читавој књизи, па чак нема ни наставка за другу особу једнине за глаголе на *-ik*. — Нема простора, казаће ми аутор. А зашто онда има простора са 24 треће особе (а само 6 прве!), зашто има (да остале, који су неједнако разређени, и где се иопет није пазило на теже гласовне закона, не ређам) зашто има места, велим, за 87, словом осамдесет и седам основа без наставка (3. особа једн. *Ind praes*), и уз то још за 26 инфинитива, голих инфинитива? Зашто поред 23 *vannak* и 108 *van* немате, него по један (највише 3) пут остале особе у презенту, зашто у перфекту чак никако ни немате *voltam, voltál, voltunk* — кад већ *legyek, lenék*, итд. нисте хтели обрадити. А шта ће Вам по један пут *lehet* и *lehetnek*, кад већ *-hat -het* нисте хтели обрадити, као што све требали. Шта ће Вам онај један повратни глагол (*kipihení magát*), шта они са „*egymás*“, шта ће Вам оно неколико суфикса за итеративне итд. глаголе (*repkednek, tisztogat, imádkozik*), кад их већ иначе нисте мислили обрадити и шта сте којешта израдили са „*igekötök*“ — шта ће Вам, ако Бога знате, у буквару, овакав облик: „*Vissza pedig egyik sem akart menni*“?

Али да завршим.

Стварних приговора свако може ставити, — а језичке грешке немају таког утицаја на резултат наставе.

Ја ћу се још према томе само на тај приговор осврнути (а сигурно га многи читалац има у устима) — да су то све неки нови захтеви и да се то не може у II. разреду посвршавати.

Тише, тише! — А примате ли, да се оне 72 стране до досадности сабијеног градива може обрадити? Да се оно градиво може сварити?

Дакле, „гледаћемо“, јелте!?

А ја ћу опет гледати, да Вам докажем, да се на оном истом простору може не само ово граматикално градиво обрадити, него и читаво градиво Упутства.

Искруљев је наиме (он то сигурно није избројао) преузео из Упутства преко 300 именица, на 60 глагола и око 80 других делова говора (заменице нисам рачунао, ни везе а обично ни усклике итд.) Изоставио је пак на

350 именица, преко 150 глагола и око 125 других делова говора. Да је све то узео, била би хиљада и једна стотина, шта ли, речи.

Више него дупло — и то се не може, јелте?!?

Али је Искруљев **додао** речи, којих у Упутству нема! — И то додао је 261 именицу, 132 глагола и 92 друге речи — што са оних 450 заједничких чини опет близу хиљаде.

Је ли Вам милије обрађивати Искруљево градиво, или градиво Упутства??

Истина, Искруљев има речи, које се морају узети — јер упутство није исцрпило градиво и на много места говори између линија. А има још доста (и сувише доста!) таквих речи, које ни Упутство не набраја ни буквар их нема, па ће ипак требати. Али и томе има помоћи.

Искруљев је наиме многе речи у најпростијем облику више пута споменуо (има и тога, да се реч са истим наставком често понавља, али то нисам узео у обзир). Тако има по два пута споменутих 68 именица, 3 глагола и 19 других речи, по три пута 24 именице, три глагола и 10 других речи, по четири пута 9 именица, четири глагола и 2 друге речи по 5 пута 5 именица и 2 друге речи — па и по више пута, као што сам већ споменуо, те је направио више него два пута толико речи сам. А то су само заједничке. А од својих има: 10 пута *már*, 9 пута *kutya*, по 6 пута *Mária* и *nap* (- сунце), 5 пута *Vera*, по 4 пута 4 именице и 3 друге речи, по 3 пут 11 именица, 2 глагола и 8 других речи, по 2 пут пак 38 именица, 12 глагола и 14 других речи, те је по томе и своје речи за трећину повећао. Он је дакле написао на 1600 речи — односно толико је простора заузео (реч која само са наставцима долази, узета је једанпут у бројање.)

На оне исте 72 стране бисмо дакле могли још пола толико речи унети — само кад би се економисало.

И ту нису урачунати: *ez, is, mi, nem, és, van, az, a*, па ни *itt, ott, vannak* и др., који сами за себе опет дају још једну 1000.

На евентуалну примедбу пак, да се не може деци дати облик с наставком, а да му се не покаже и основа: указујем претом на ону исту књигу, о којој је реч. У тој не само да има сва сила речи, код којих ћеш пре

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

видети облик с наставком, него основу, него и код којих ћеш основу бадава и тражити (код неких није ни у обичају, као *néném, öcséd, húgom* па је писац чак погрешно, кад је код неких то форсирао, на пр. *ed'sapám, apa* је сасвим нешто друго -тата, а *atya* се каже Богу, тако и *szülém* итд. Па тога има и код таквих речи, код којих то не би смело бити, јер дете неће знати, које је спона, а које чиста основа, још мање ће пак знати основу код ових: *dolga, férgeket, hívják, hallgasd meg, gödröt, műved, galyakat* (то се пише са два *l* — осим тога, та реч значи скоро исто што и *lomb* те не може бити *száraz*; кад је *száraz*, онда се просто каже *ág*; — иначе то и није народни израз) и код многих глагола.

Сад још само: *a, az!*

Г. Искруљев форсира те речце и то тако да неодређене предречице ни нема у читавој књизи, него само у песмицама 3 пут (на 54. и 55. стр.) Осим тога, што много места узму, говор постане и неприродан. И сам писац је то осетио, те је на неколико места при набрајању само код првог и последњег члана истакао предречицу, а код осталих је изоставио — то не би сметало бити. А *szobában van* (ту долазе две тачке!): *asztal*, итд. а не *asztal*, па да се код наредних изостави „а,“ а пред последњу реч опет истакне. Скоро сва би набрајања могла бити без предречице, јер **одређена** предречица значи, да се говори о нечем већ познатом, или о нечему, што се жели од нечег другог (на што се мисли!) разликовати. А то је писац и сам показао у више примера, као што је: *Van ott: hagyma...* итд. На пр. са 52. стр. бих ја (без обзира на друго што) од 20 предречица 14 изоставио: *Két házszor közt utca van. A házak mellett gyalogút, az utca közepén szekérút van. A gyalogúton emberek, a szekérúton szekerek járnak* (код нас се *koesiút* каже, и ја се ту не бих слепо држао Упутства). *Három vagy négy házszor közt piac lehet.* (*piac* је синоним са *tér* и не сме се с њим у противност ставити). А *piacon templom, szobor* (какав *szobor*? — боље да сте казали *akácfa, eperfa*, што је Упутство, говорећи више за брдовите крајеве изоставило), *kút és kereszt szokot lenni. Ott tartják a hetivásárt is. Hetivásáron...* (оно „*az emberek*“ може изостати; — само што ту треба казати „*áru*нак“ и „*vásárol*нак:“ *eladnak* је перфектан глагол, а никако трајан; а *vesznek* значи моменат, када се куп

дешава, те опет не значи куповати, него купити).

Али да не бих зашао у језичке и стварне приговоре, те написао критику дужу него што је књига — завршићу, указав још на оно, чега нема у књизи, а требало би да има — ако би се хтело унети све што **закон** прописује.

Нема „*A tanulók magyar keresztnevei*“ — јер оно што буквар даје, нису имена те деце. Али има — *Jaszenova* (родно место пишчево), због чега би књига могла бити и забрањена, јер су, пре но што је књига уведена, изишли законити називи, а по тима је то *Karasjaszenő* па и Чаково је *Csák*.

Нема „*felkelés, öltözködés, lefekvés, alvás,*“ нема „*a család munkájában való résztvevés*“ нема „*játék*“, односно „*Gyermekjátékok magyar kifejezésekkel, ritmusokkal, mondókával, 1—2 kisebb gyermekdallal és versikével.*“ Нема „*Időjárás*“, па није исцрљен став: „*A szülők iránti tiszteletet, engedelmeséget és a testvéri szeretetet példázó mesék.*“

И нема „*Alapszámok 1—100* (нема већ *nyolc, kilenc* — ово има, али с цифром, да дете не би како сазнало, како се пише — а преко 10 има само *tizenkét* и *harminc*, више ништа) — па нема никако „*Pénzszemek* (само „*fillér*“), па *mértékek*.“

А што је писац кад је већ нек свеце уметао избегавао реч *védőszent*, кад га и Упутство прописује, ја не знам. Ваљда да не заостане иза „Читанке за II. разред.“

Зато је штампарија ваљда и Карловцима дала још једно званично име — *Karlócán* (Боже, хоће ли то деца знати прочитати, када им писац није показао, да се званична имена места са *ez* пишу?).

Ако још кажем, да пред последњи ред наслова треба „А“ — рекао сам, да се сваки став и самог наслова те књиге мора исправити.

А свечарство можете славити, па и школског „патрона“ — само напишите бољу књигу, која ће осигурати успех настави!!

Б. П.

Б Е Л Е Ш К Е.

Наша дотациона уредба још није послата угарском министарству да је поднесе на највишу санкцију. Како су потребне предпремене све довршене, то је Школски Савет у својој

седници од 29. октобра (11. новембра) о. г. усвојио предлог, да се умоли Саборски Одбор, да пожурни шаљање учитељске дотационе уредбе високом министарству.

Из седнице Школског Савета од 29. октобра (11. новембра) о. г. Пошто је угарско министарство тражило податке о платама појачким и мировини за исте, издао је Школ. Савет наредбу епархијама да пошаљу попис оних учитеља-појаца, који имају наплату за ту дужност и да назначе да не постоји мировински фонд за исте. — Молба српског учитељског збора у архидијезепи упућена Сабору, да се учитељи ослободе појања, враћена је Саборском Одбору, а овај је враћа Школском Савету с пропратницом саборском, да је то питање већ решено саборском одлуком о дотационој уредби за учитељство, — Допуштено је за ову годину, да се у загребачкој српској основној школи уведе непрекидна настава. — Поводом једног конкретног случаја решено је, да управни одбор бира месног школског управитеља, до редовног избора, а није прихваћено да се то право пренесе на месни школски одбор. — Изречена је одлука да у месни школски одбор може бити изабрано и више од једног учитеља. — Усвојена је молба ст. бечејског средњег збора, да се нова наставна основа, кад буде готова изда средњим зборовима на мишљење. — Штипендије и припомоћи из Теофановићеве задужбине добили су ови ученици и ученице сомборске учитељске школе: Штипендију од 500 К. М. Вакањак; припомоћи по 200 К Барјактаровић, Ј. Гавриловићева, Б. Поповићева, Писаровићева, М. Јовановићева, Црнојачкова, Јосићева, М. Петровићева, Поштићева и Пајтина. — Примљени су сви ученици и ученице који су молили да приватно уче учитељску школу. — На професорска места у учитељској школи у Г. Карловцу, осим једног стално попуњеног, расписаће се стечај, како би се стално попунила за идућу школску годину.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ примио је у октобру о. г. од *Смиљке, Слободана, Рада и Мила Ђорђевића* из Новог Сада 10 К у спомен свом драгом чика *Ђоки Ђорђевићу*, судском чиновнику из Карловаца. — Од г. *Радована Појовића*, трговца у Н. Саду 10 К уместо венца на одар свом сину пок. *Милошу*.

Награђен учитељ. Кр. угарско министар-

ство просвете наградило је *Милоша Бандића* учитеља у Вел. Кикинди са 200 К годишње повишице на учит. плату. Награда овака предвиђена је 9. §-ом XXVII. 907. државног школског закона. Министарски отпис о том одликовању нашег вредног а иначе скромног колеге М. Бандића, прочитао је велико бечкеречки државни надзорник у свечаној седници вел. кикиндског учит. збора а затим је по здравио Бандића лепим говором. Радујемо се одликовању нашег ваљаног друга и честитамо му срдачно!

Захвалност Срба учитеља срп. самосталној странци. Учитељство срп. народних автономних школа архидијезепе карловачке на својој јесењој скупштини, одржаној у Даљу 25./X. о. г. под председништвом г. В. Ђисаловића, главног школског референта, решило је једногласно на предлог г. Б. Глумца, учитеља из Беоцина, да изражава највећу захвалност српском народном црквеном сабору, т. ј. саборској већини, што је српском учитељству материјални положај побољшан, а посебно, што је учитељство појачке дужности решено.

Читуља. У Загребу је преминуо после дужег душевног боловања *Бранко Јанковић*, бивши учитељ у Голубинцима. Пок. Бранко свршио је учитељску школу у Сомбору 1880. Био је бујне природе и јаче интелигенције. Учитељевао је у Бегечу, Шиду, Голубинцима. Нека му је вечан мир!

— *Миша Пејић*, дугогодишњи учитељ у Госпођинцима, а у последње време умировљени учитељ, преминуо је у Будимпешти, 31. окт. по нов. к. куда је отишао на лечење. Пре 15—20 година живо је суделовао у раду на страначким и политичким пословима, а у своме месту је био дуже времена покретач сваког таког јавног рада. Лака му земља!

— Нашег учитељског друга Ст. Арсеновића, умировљеног учитеља у Сомбору, задесио је тежак удар, смрћу миле му ћерке *Олге*, која је преминула 14. (27.) октобра о. г. Поштованом другу Арсеновићу шаљемо дубоко саучешће, а покојници нека је вечан спомен!

Промене у учитељству. За учитеља у Бајши изабран је *Милан Ракић*, тамошњи привр. учитељ. — За учитељицу у Вел. Бечкереку изабрана је *Љубица Маринкова*. — За учитељицу у Новом Саду изабрана је *Д. Томићева*.

Учитељски дом у Београду. Министар просвете у Србији предложио је, да се у државни

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

бюджет за 1912. год. унесе 50.000 динара помоћи за Учитељски Дом.

Измена школског закона у Србији спрема се и биће поднесена Нар. Скупштини. У овој измени, поред бољег школског уређења, предлаже се и поправка учитељског стања, а нарочито млађих учитеља. На ово је пристао и министар финансије. Предлаже се и сталан стручан надзор, средски, који би вршили учитељи, и обласни, који би вршили професори.

Стављен у пензију. *Михаило Јовић* учитељ београдски, један од најспремнијих и највреднијих учитеља у Србији, после 32 године учитељске службе, стављен је по својој молби у пензију.

Кипарска и сликарска школа у Трсту, отворена је поново за Трет и околину. Уз редовну школу отворени су разни вечерњи течајеви за оне, који не могу даље полазити школу.

Учитељски дом у Москви. „Друштво за узајамну помоћ при московском учитељском институту“ почело је прошле године градити учитељски дом. Зграда ће бити на три спрата а са унутрашњим намештајем стаће 100.000 рубаља. 10 хиљада је скупиљено прилога, 10 хиљада ће дати поменуто друштво, 15 хиљада поклонито је један московски издавач штампар, а остало ће се набавити зајмом. У партеру ће бити дворница за 500 особа, а удешена ће бити за зборове, приказе, предавања, и изложбе. У њој ће бити научно педагошка библиотека, музеј, дечја библиотека, читаоница и соба за учитеље који дођу у Москву са стране, конвикт за учитељску децу. Ове године ће дом бити готов и отворен. За приређивање течајева за учитеље приложио је А. С. Бојрак 50 хиљада рубаља.

Распоред часова. Опште је усвојено начело при састављању распореда часова, да се наставни предмети симетрично разреде у седмици, тако н. пр. ако је прописано у неком разреду два часа земљописа, то је један предузиман у понедељак а други у четвртак. Но најновији експерименти које је вршио један знаменити немачки учитељ психолог, доказали су да ово није довољно рационално, је се ученик са 35% више користи, ако часови нису — као досад — симетрично раздељени по тако, да један час земљописа у понедељак, други у уторак, а трећи опет у понедељак падне и т. д. Ученици 35% више знају по овом новом распореду него кад се исто градиво

предузима по старој подели понедељак, четвртак, понедељак и т. д. Z. f. Psych.

Број школских лекара у Лондону износи 88. На преглед школа утрошили су просечно 199 полудана. Прегледали су 201.999 деце. Болести којима је требало лекарске помоћи било је у 1725 случајева.

Збор за реформу наставе у веронауци одржао је свој састанак 5. и 6. августа о. г. у Јени под председништвом проф. В. Рајна.

Чешки учитељи за побољшање своје плате. Шири одбор општег чешког учит. удружења одржао је 5. окт. о. г. свој скуп у Вишеграду. На скупу су били и посланици Тројан и Конечни. Председник Јосиф Черни учитељ, указао је на несносно и неиздржљиво стање учитељско. О уређењу учит. плата говорили су учитељи Скала, Смртка и Моравец и посланици Тројан и Конечни. О захтевима привремених учитеља говорио је учитељ Појездни, у име учитељства грађанских школа учит. Шурек, о питању станаринском учит. Мунзар. На крају је једногласно усвојена резолуција, којом шири одбор одобрава све кораке, које је предузео привремени одбор земаљског учит. удружења с председништвом, у корист брзог побољшања учит. плата, изјављује им пуно поверење и очекује да ће и даље у том правцу радити. Затим изјављује да је једино утешно уређење учит. плата према том сразмеру, ако се учит. плата уреди упоредо са платама државних чиновника који имају средњошколску спрему, дакле најмање XI—VIII. плаћеног разреда, свако друго уређење учит. плате проглашује за недостатно, јер би учитељство опет и опет морало тражити од државе уређење плате. Чешко учитељство очекује да ће државна управа довршити уређење учит. плата, како би се уклонило оправдано огорчење и неспокојност учитељства, које очекује да ће се то питање схватити као ствар економска која не трпи одлагања.

Школе у Грчкој У краљевини Грчкој има 1306 основних школа мушких, 687 женских и 1563 мешовитих, свега 3556. У школу иде 177.396 мушких и 82.458 женских. Школ. надзорника има 28, учитеља 2276, учитељица 990, а помоћних учитеља 1300. Свеучилиште у Атини има 19 професора на факултету лекарском, 13 на природописном и математичком, 13 на правничком, 16 на философском и 7 на богословском.

НОВЕ КЊИГЕ.

Наша Школа власник и уредник Вој Р. Младеновић.
Година V. Годишња претплата 5 дин.

Ишла је прва свеска за нову пету (1911—12) годишну с овим садржајем:

Пред школском реформом, (разговор с г. министром просвете). — *Учитељ у животу*, Драг. Ђ. Петровић. — *Педагошка и социјална потреба за наставу рада*, Милица Марковићева. — *О дејој психологији и методама за испитивање дејје душе*. Никола Новаковић. — *Школски*

живот: Неколико речи пред реформу основне школе. Б. Г. И. — *Оцене и прикази* — *Белише*: Несретна завета. — *Werkunterricht*. — Црна Гора за наставу рада и др.

Наша Школа је препоручена од Главног Просв. Савета и Г. Министра Просвете за књижице основних школа (25. јан. 1909., II. бр 991.) Претплата и све остало шаље се: Вој. Р. Младеновићу, учитељу, Петровац. Комплет за II. и III. год. могу се добити само у елегантном повезу по цени од 7 дин. Комплет за IV. год. стаје 5 дин.

КОЛЕГЕ!

Јављам свима онима, које то интересира, да је кр. угарско министарство богочасти и јавне наставе под 110.727. бројем, мој

БУКВАР

као уџбеник одобрило. Оцењивач мога Буквара високоучени господин Еде Маргалић јавни и редовни професор на универзитету у Будапешти између осталих похвала вели и ово: „Јовановићев Буквар у његовој методи сасвим је модеран и стоји на висини не само домаћих, већ и иноземних најбољих подобних књига. Сасвим је ново што ученици уче слоге не само цртају кредом, већ те исте и сами формирају са пловачом, а то је већ и до сада успело, не само код деце, већ и код одраслих аналфабета. Писац не учи поједине гласове фономимиком, где се управо сваки суглас само са једним спољним гласом може изговорити, већ их учи у појединим слоговима и гласовима. Ипак је подела Буквара таква, да се може по њему и са фономимиком и са аналитично-синтетичним (чита-писањем) начином радити“.

Овај је Буквар врло згодан и за поучавање аналфабета.
Колегама шиљем Буквар бесплатно на углед.

Хомоксил (Temes-m.)

Љубомир Јовановић
школски управитељ и учитељ.

Веролин.

Уље за мазање школског патоса

Веролин.

Како је свестрано призната велика хигијенска важност тога, што се у школама прашина угушује, требало би не само по великим градовима, него и по селима да се уведе мазање подова **Веролин-уљем**.

По школама, где се иначе кући силна прашина, најбоље је, кад се подови (патоси, мажу **Веролин-уљем**. Тиме не само да се угуши овака прашина него и патоси постају трајнији.

Кад се патоси уљем мажу ваљаним препаратима и на целисходан начин, онда не може доћи до тога, да буду сувише глатки и клизави, не буде неугодна мириса и не каљају се предмети.

С тога најтоплије препоручујем свима славним Школским Одборима, Општинским Поглаварствима, г. г. учитељима и учитељицама, да настоје у интересу свог и деџег здравља, да се све школске и друге често употребљаване дворнице мажу **Веролин-уљем** против прашине.

Најбоље уље, свеже, безбројно и без икаква неугодна мириса, добити се може искључиво у негласаној трговини боја и лакова по најумеренијој цени него игде.

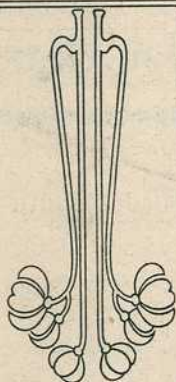
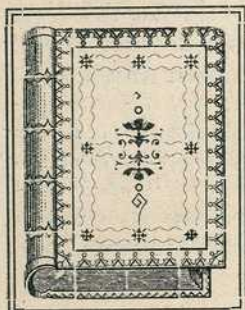
Штампано унутрство о употреби шаљем уз поручено уље бесплатно.

Прва новосадска трговина боја и лакова

Бранимира Мијатовића

Нови Сад — Ujvidék Kossuth Lajos utca 7. sz.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

КЊИГОВЕЗАЦ И ПРОИЗВАЂАЧ

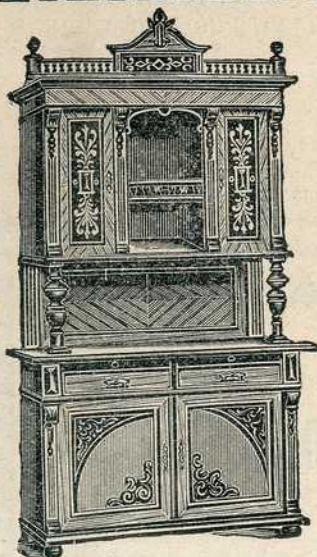
≡ КАРТОНА ≡

ДОМИЊИК БАРТ

НОВИ САД, Зривџи Илона улица број 15,
☛ Телефон број 314. ☚

стално имаде на стоваришту трговачких књига као и осталих за разне забелешке у свакој величини, кутија за женске шешире од 80 ф., поштанских и кројачких кутија од 50 ф. на више, које су практичније од кофера, јер су лакше и врло јаке. Картона на захтев по мери. Наручбине са стране прима и поштом их отправља брзо и јефтино. Повез књига најмодерније извађа, на захтев шаље мустре у куће, и преузима све у ову струку спадајуће галантериске послове, које најтачније под гаранцијом извађа.

Препоручује се штованој публици, молећи за што обилније наручбине.

Стовариште намештаја

Менрат Л. и Син.

НОВИ САД, ул. Кошут Лајоша 46—48.

У новосаграђеној модерној згради
има највећи избор сваковрсног

☛ НАМЕШТАЈА. ☚

Стално има изложбу потпуно намештених соба.

Опрема за удаваче у свима ценама.

Основано 1843. г.

Телефон бр. 87.

Велики избор тепиха, завеса и застирача и свих ствари за намештај.

16—20

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2 — динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и прегплата шиљу се на: **Уредништво „Школског Гласника“, Нови Сад (Ujvidék, Hongrie).**

Издаје: Бока Михајловић, учитељ.

Одговорни уредник: Гавра Поповић, умир. учитељ.